

nummer 1/1977

**Vrijwilligers
in de
reclassering**

W

wetenschappelijk

O

onderzoek- en

D

documentatie

C

centrum

Justitiële verkenningen

Inhoud

- blz.
- 5 **drs. M. W. Bol** Vrijwilligers in de reclassering; *een inleidend artikel*
- 25 **Hugh Barr** Beroepswerkers en vrijwilligers in de nazorg van ex-gedetineerden in Engeland
- 32 **Mirjana Tomic-Malic** De vrijwilligers in het Franse reclasseringswerk
- 38 **John M. Gandy, Ruth Pitman, Margaret Strecker e.a.** Meningen van ouders van jeugdige reclassenten over het effect van contacten met vrijwilligers
- 44 **S. C. Mounsey** Weerstand tegen het gebruik van vrijwilligers in de reclassering; *een bespreking van enkele praktische kwesties*
- 49 **drs. C. G. Anderson** De reclassering en de vrijwilligers
- 56 **Literatuuroverzicht**
- 56 Algemeen
- 58 Strafrecht en strafrechtspleging
- 64 Criminologie
- 71 Gevangeniswezen
- 73 Reclassering
- 74 Psychiatrische zorg
- 74 Kinderbescherming
- 76 Politie
- 79 Drugs
- 81 **Boekwerken**

Van de redactie

In samenwerking met de Staatsdrukkerij is een nieuwe vormgeving uitgewerkt voor alle publikaties die van het WODC uitgaan. Deze nieuwe vormgeving zal in de loop van 1977 zijn beslag krijgen. Nummer 1 van Justitiële verkenningen is als koploper de eerste publikatie die aan deze nieuwe stijlopvatting is aangepast.

Afgezien van de uiterlijke vormgeving zijn nog enkele kleine wijzigingen aangebracht, waaronder een inhoudsopgave van de artikelen op de achterkant van het blad.

- 3 Aangezien de indruk bestaat dat Justitiële verkenningen op dit moment inhoudelijk, met name door zijn op thema's gerichte nummers, waardering ondervindt, werden verder geen wijzigingen van belang overwogen.

Voorwoord

Vanouds hebben vrijwilligers een belangrijke plaats ingenomen in het reclasseringswerk. De laatste decennia was hun aandeel hierin steeds verder teruggelopen, met name door de opkomst van de professionele werkers. Het is opmerkelijk dat zowel in het buitenland als in Nederland zelf de laatste jaren het vrijwilligerswerk weer meer in de belangstelling komt te staan. Enerzijds vormen zich groepen vrijwilligers die zich aanbieden voor hulpverlening en anderzijds wordt vanuit de professionele organisaties steeds vaker een beroep op hen gedaan. In het inleidende artikel van drs. M. W. Bol zal een overzicht worden gegeven van buitenlandse programma's en zal worden nagegaan of wij in Nederland daar iets van kunnen leren; bij ons bestaat nog geen enkele regeling voor de coördinering van deze tak van vrijwilligerswerk. Hiernaast zijn van een viertal buitenlandse artikelen verkorte weergaven opgenomen. Over de vrijwilligers 'nieuwe stijl' in eigen land vindt u tenslotte een artikel van drs. C. G. Anderson, die als medewerker van de sectie werkontwikkeling en onderzoek verbonden is aan het landelijke bureau van de A.R.V.

Vrijwilligers in de reclassering

door drs. M. W. Bol *

Inleiding

Oorspronkelijk was de reclassering het werk van vrijwilligers. Nadat reeds sinds de 18e eeuw in verschillende landen genootschappen hiertoe waren opgericht, volgde in 1823 Nederland met de oprichting van het Nederlands Genootschap ter Zedelijke Verbetering der Gevangenen. Later – in 1946 – wijzigde dit haar naam in het Nederlands Genootschap tot Reclassering. Deze naamswijziging duidde op een mentaliteitsverandering die sinds het eind van de vorige eeuw had plaatsgevonden: in plaats van ‘zedelijk vermaan’ was de wederaanpassing aan de maatschappij voorop komen te staan. Met de invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in 1886 en de voorwaardelijke veroordeling in 1915 nam de reclassering een grote vlucht. Reclasseringsverenigingen gingen voorlichtingsrapporten aan de rechterlijke macht uitbrengen. Daarmee begon de roep om deskundige krachten: de professionele reclasseringsmedewerker werd geboren. Voorlopig evenwel waren de vrijwilligers nog verreweg in de meerderheid, en in 1945 telde Nederland pas 30 beroepskrachten. In 1958 echter waren dat er al 275 en in 1970 liefst 525. Tegelijkertijd nam het aantal vrijwilligers enorm af; in 1973 waren er van vele duizenden nog ongeveer honderd over (Baudoin, 1973). Vanaf de tweede wereldoorlog werd niet alleen voor de voorlichting van de rechter en officier van justitie deskundigheid verlangd. In de loop der tijd was met de ontwikkeling van de sociale wetenschappen de overtuiging gerezen dat ook voor

* Bij de voorbereiding van dit artikel werd gebruik gemaakt van de waardevolle adviezen van dr. M. J. M. Brand-Koolen en drs. L. C. M. Tigges, beiden als onderzoeker werkzaam op het WODC.

de andere werkzaamheden van de reclassering deskundigheid vereist was (Tomic-Malic, 1975).

Van deze overtuiging schijnt men de laatste jaren weer terug te komen; in tal van landen biedt zich een nieuwe generatie van vrijwilligers aan die niet zozeer, als een eeuw geleden, de reclassent zedelijk wil vermanen of hem vanuit een bepaalde levensbeschouwelijke grondslag resocialiseren, alswel overtuigd is van het feit dat de reclassent meer behoefte heeft aan persoonlijke belangstelling en individuele aandacht dan de beroepskracht op kan brengen. Mogelijk is volgens Barr (1971) deze nieuwe generatie zich ervan bewust aan het worden dat de verzorgingsstaat geen panacee is voor *alle* sociale gebreken. Een verkorte weergave van zijn artikel, dat speciaal de Engelse situatie betreft, is te vinden op blz. 25 van dit nummer.

6

Ook binnen de professionele reclassering gaan de laatste jaren weer stemmen op voor het werken met vrijwilligers. De Algemene Reclasseringsvereniging (1976) in ons land wil volgens artikel 2 van haar doelstellingen nastreven, het welzijn van de leden van de samenleving te bevorderen, voor zover dat welzijn samenhangt met het bestaan en functioneren van de strafrechtspleging. Eén manier waarop zij dit doel wil verwezenlijken is volgens artikel 3, lid 2: het aantrekken en activeren van niet-beroepshalve aan de A.V.R. verbonden medewerkers. Deze vrijwilligers kunnen zowel zitting nemen in de beleidsorganen van de A.V.R. als hulpverlenende taken op zich nemen. Momenteel is van vrijwilligerswerk in Nederland echter nog nauwelijks sprake; het is daarom wellicht nuttig, in deze inleiding eens na te gaan hoe de aanpak in andere landen tot nu toe is geweest.

Te onderscheiden zijn beschrijvingen van programma's waar de professionele reclassering vrijwilligers *binnen* haar organisatie inschakelt en beschrijvingen

van programma's zoals die zijn opgezet door groepen vrijwilligers die *buiten* de officiële reclassering en onafhankelijk daarvan functioneren.

In deze inleiding beginnen we met een overzicht van de eerstgenoemde programma's, waaraan in de literatuur de meeste aandacht is besteed. Daarna zal een aantal projecten worden besproken, die meer vanuit het algemene welzijnswerk zijn opgezet, of waartoe zelfstandig werkende groepen het initiatief hebben genomen. Tot slot kan dan bekeken worden, of wij voor de Nederlandse situatie misschien iets kunnen opsteken van de ervaringen in het buitenland.

Vrijwilligers binnen de reclassering

7 Eerst zal worden nagegaan, wat zoal de motieven zijn voor het inschakelen van vrijwilligers. Daarna worden besproken hun taken, de selectie en training en een aantal sociale kenmerken. Voordat vervolgens voor- en nadelen en problemen worden genoemd, zoals die uit de literatuur naar voren komen, zal even worden stilgestaan bij de ex-gedetineerde als vrijwilliger in de reclassering.

Motieven Voor het inschakelen van vrijwilligers binnen de reclassering worden in de diverse programmabeschrijvingen verschillende motieven genoemd. Het meest gebruikte argument is, dat op deze manier de veelal te zware caseloads van de beroepskrachten enorm kunnen worden verlicht.

Een tweede argument is, dat het gebruiken van vrijwilligers zo goedkoop is. Als derde argument noemen de meeste schrijvers datgene wat voor de vrijwilligers zelf het hoofdargument is, namelijk dat de reclassent behoefte heeft aan meer individueel gerichte belangstelling. De beroepskracht zou hiervoor maar weinig gelegenheid hebben: het grootste deel van zijn tijd zou in beslag genomen worden door voorlichting aan justitie en administratieve werkzaamheden.

Taken Wat kan men zich zoal voorstellen bij de taken die vrijwilligers kunnen verrichten? Kooyman (1975) maakt onderscheid tussen taken waarbij wel en die waarbij geen persoonlijke relatie met de reclassent bestaat. Taken *met* een persoonlijke relatie komt men in de Engelstalige literatuur het meest tegen. Om een paar voorbeelden te noemen: de vrijwilliger bezoekt zijn cliënt in de gevangenis en, als deze weer vrij is, thuis, waar hij tevens de familie ontmoet. Er zijn vrijwilligers die met de reclassent culturele en sportevenementen bezoeken. Ook zijn er vrijwilligers die de cliënt helpen bij het zoeken van werk of die contact opnemen met de leerkrachten van zijn school. Door dergelijke activiteiten aan de vrijwilliger toe te vertrouwen, hoopt men dat deze er in slagen zal de reclassent meer zelfvertrouwen en verantwoordelijkheidsbesef bij te brengen, hetgeen zijn functioneren in de maatschappij ten goede zal komen. Taken *zonder* persoonlijke relatie worden ook genoemd en een voorbeeld hiervan is het verlenen van materiële en financiële hulp ten behoeve van reclassenten. Ook worden vrijwilligers ingeschakeld om de beroepskrachten te helpen bij het verrichten van administratieve werkzaamheden.

Werving Hoe gaat men in het algemeen te werk bij het werven van vrijwilligers? Dit gebeurt meestal via advertenties in kranten of met behulp van andere massamedia. Faelligen (1971) noemt ook het ophangen van affiches in scholen en kerken. In het Engelse vrijwilligerswerk werft men nieuwe krachten via de 'hoort zegt het voort' methode (Kooyman) of houdt men lezingen op verenigingen. Opmerkelijk is de wijze van recrutereren in het door Beless c.s. (1972) genoemde POCA-programma (zeer uitvoerig is dit-zelfde programma beschreven door Clements, 1972). Daar zoekt men de vrijwilligers met opzet in die buurten waar veel van de reclassenten hun huis-

adres hebben. Hierbij wordt meestal afgegaan op aanbevelingen van reclasseringsambtenaren of van plaatselijke instanties voor sociale dienstverlening. Sommige projecten zijn door vrouwen opgezet en werven ook alleen vrouwelijke vrijwilligers (Fairn, 1972). Er is een aantal projecten waarin men alleen of mede ex-gedetineerden inschakelt.

Selectie Dikwijls wordt het enthousiasme van de vrijwilliger voldoende geacht om hem of haar zonder bezwaar in contact met de reclassent te brengen. Er zijn echter programma's waarbij men niet iedereen zonder meer geschikt acht. Men werft dan bijv. alleen mannen, of alleen personen die tot een bepaalde leeftijdscategorie behoren. Vindt er dus op deze manier soms al bij voorbaat een selectie plaats, ook na de werving selecteert men in tal van projecten op een aantal kenmerken van de vrijwilliger. De criteria hebben meestal betrekking op psychische eigenschappen van degenen die zich aanmelden (Epstein e.a., 1974; National institute of law enforcement and criminal justice, Lincoln, Nebraska, z.j.; Schwartz, 1971; Beless). Opvallend is dat er maar heel zelden wordt gelet op de leeftijd en de sociale klasse van de vrijwilliger. Een uitzondering vormt het POCA-programma (Beless). Hier zoekt men bewust personen die uit hetzelfde — lage — sociale milieu afkomstig zijn als de reclassent. De organisatoren zijn namelijk van mening dat het vergemakkelijken van de communicatie dikwijls de sleutel is tot het opbouwen van een wederzijds bevredigende relatie. Hiertoe achten zij het van belang dat beide partijen een gemeenschappelijke sociale achtergrond hebben. Zij kiezen bij voorkeur geen personen van onder de 25 jaar, omdat die naar hun mening nog te weinig levenservaring hebben. In Frankrijk heeft Tomic-Malic willen nagaan hoe vrijwilligers het best kunnen worden geworven en geselecteerd. Zij

interviewde hiertoe onder meer een aantal strafrechters. Hun meningen liepen zeer sterk uiteen. Volgens de schrijfster zelf verdienen vrijwilligers uit een zelfde maatschappelijke klasse als de reclassenten de voorkeur, maar kunnen dynamische persoonlijkheden uit andere milieu's ook effectief zijn, mits hun leeftijd niet te hoog is. Voor deze en overige opvattingen van Tomic-Malic zij verder verwezen naar blz. 32, waar een verkorte weergave van haar artikel is opgenomen.

Zoals we zagen komt men in de literatuur weinig projecten tegen waarbij geselecteerd wordt naar leeftijd, geslacht en sociale klasse. Wel echter wordt vrijwel steeds vermeld hoe uiteindelijk de groepen vrijwilligers zijn samengesteld voor wat betreft deze kenmerken.

10

Leeftijd, geslacht en sociale klasse

Kooyman schrijft over de vrijwilliger in de Engelse probation and after-care service. Veertig procent van de Engelse vrijwilligers is tussen de 26 en 40 jaar. Deze mensen verrichten in hun dagelijks leven voornamelijk white collar werk. Aangezien de cliënten vrijwel allen uit de lagere klassen afkomstig zijn, is volgens Kooyman de kans dat twee werelden botsen, zeker in Engeland, zeer reëel. Er bestaat dan ook bij de Probation Service behoefte aan uitbreiding van inschakeling van vrijwilligers uit de lagere klassen en van ex-gedetineerden. In het algemeen kan gesteld worden dat 'de' vrijwilliger meestal een wat oudere volwassene is, afkomstig uit de middenklasse en in iets meer dan de helft van de gevallen tot het vrouwelijk geslacht behoort. Sommige schrijvers merken op dat het moeilijker is om mannen te krijgen dan vrouwen. Epstein vindt het niet zo'n bezwaar dat de vrijwilligers meestal uit een hogere sociale klasse komen. Volgens haar kunnen zij met hun manier van leven een goed voorbeeld zijn voor de cliënten, hoewel ze zich ervoor moeten hoeden hen de

prestatie-drang aan te leren die voor hun milieu vaak typerend is. Door beroepskrachten echter zijn de vrijwilligers volgens Epstein hiervan, althans in het project dat zij beschrijft; met succes weerhouden. Elders wordt gewezen op het feit, dat vrijwilligers uit de middenklasse vaak beter kunnen samenwerken met de professionele werker (Barr).

Training en supervisie Om de vrijwilligers zo goed mogelijk op hun moeilijke taak voor te bereiden, geeft men hen in bijna alle tot nu toe opgezette projecten tevoren een training. De trainingen variëren van enkele groepsbijeenkomsten tot intensieve programma's die hen mogelijk bijna even vakkundig maken als de beroepskrachten.

11 In het project te Lincoln, Nebraska, vindt de training plaats gedurende drie sessies die bij elkaar acht uur duren. Tijdens de eerste zitting vindt er een inleidende groepsdiscussie plaats. De tweede keer wordt men geïnstrueerd over counseling-technieken en geeft een rechter een beschrijving van het strafrechtelijk systeem. Ook bespreekt hij de rol van de reclassering in het algemeen. Bij de derde zitting oefent men door middel van een rollenspel.

Het POCA-programma organiseert vier bijeenkomsten. De eerste twee keer wordt er gediscussieerd. Vervolgens wordt men getest, onder andere op intelligentie en persoonlijkheid en op de laatste bijeenkomst wordt een instructieve film vertoond. Verder krijgen de vrijwilligers praktijk-gevallen ter bestudering.

De Engelse Probation Service geeft een zes avonden durende cursus (Kooyman). Tijdens de eerste vier avonden wordt er beknopt gesproken over de Probation Service en andere instanties waarmee men te maken krijgt. Dan volgen twee avonden case-study en rollenspel.

Het door Silk (1972) beschreven project kent zeven trainingsbijeenkomsten. Hier gebruikt men film en video-tape tenein-

de de vrijwilliger te instrueren over de normale psychologische ontwikkeling van de mens en de bijzondere problemen in de ontwikkeling van de meeste delinquenten. Men leert interviewen, counsellen en krijgt informatie over druggebruik en de drugscene.

Nog grondiger zijn de trainingsprogramma's zoals beschreven door Epstein c.s., en Solomon en Horenstein (1974).

In het door Epstein c.s. genoemde programma treden de vrijwilligers alleen in contact met gevangenen die binnen een half jaar vrij zullen komen. Ze komen gedurende geruime tijd wekelijks bijeen met de begeleidende beroepskrachten. Daarna hebben zij een afzonderlijk gesprek met de hun toebedeelde reclassent: vervolgens bespreken ze met de beroepsambtenaren hun ervaringen en problemen. Na vrijlating komen reclassent en vrijwilliger nog tot een jaar na aanvang geregeld terug bij de beroepsambtenaar voor verdere supervisie en evaluatie.

12

In tegenstelling tot bijna overal elders worden de vrijwilligers in het door Solomon en Horenstein besproken project getraind vanuit centra voor de geestelijke gezondheidszorg. Men kent twee soorten training, overeenkomstig de twee verschillende taken die hiervoor beschreven werden. In de eerste plaats worden er mensen opgeleid tot assistenten van reclasseringsmedewerkers. Dit gebeurt in werkgroepen en de training is toegepast op problemen die zich kunnen voordoen bij het volwassen worden, vooral van stadsjeugd. Men leert counseling-technieken en hoe te werken in groepen. Ook hier gebruikt men films en rollenspel. De tweede groep vrijwilligers krijgt een taak die ons nogal riskant voorkomt: hun wordt geleerd hoe zij psychologische tests kunnen toepassen op delinquenten en hoe ze de uitkomsten hiervan kunnen bepalen. In elk geval nemen ze zo de beroepskrachten veel werk uit handen.

*De ex-gedetineerde binnen de reclas-
ring* Een groep die speciale aandacht
verdient onder vrijwilligers is die der ex-
gedetineerden. Deze is volgens Beless e.a.
uitstekend geschikt voor samenwerking
met reclassenten. De schrijvers refereren
aan ervaringen van de Alcoholics Anony-
mous; hieruit heeft men geleerd dat zij,
die eenzelfde probleem gehad hebben en
dat te boven gekomen zijn, op unieke
wijze in staat zijn anderen met soortge-
lijke problemen te helpen. Ook wordt in
genoemd artikel Riessman aangehaald,
die gezegd heeft dat het omkeren van
rollen een sleutelmethode is voor de
rehabilitatie van sommige delinquenten.
Door ontvangers van hulp tot verstrekk-
ers van hulp te maken kweekt men bij
dezen een verantwoordelijkheidsgevoel
aan dat hen zeer ten goede komt; zo
helpen ex-gedetineerden zowel zichzelf
als degenen die nog zitten. Een voorbeeld
van een programma met ex-gedetineerden
is beschreven door Buckley (1972). Haar
artikel betreft een project in Massachu-
setts. Het is ontstaan uit door de gevan-
genisdominee georganiseerde gespreks-
groepen, waarin 'gewone' vrijwilligers
met gevangenen kwamen praten. Op een
gegeven moment echter verzochten deel-
nemers die inmiddels waren vrijgelaten,
of ze mochten blijven komen. Dominee
Dutton achtte er toen de tijd rijp voor,
om een speciaal vrijwilligersproject met
ex-gedetineerden op te zetten. Dit kreeg
de naam 'Project Re-entry' en is volgens
Buckley een groot succes geworden.

Voor- en nadelen; problemen Aan het
inschakelen van vrijwilligers zijn zowel
voor- als nadelen verbonden. We geven
eerst een opsomming van in de litera-
tuur genoemde *voordelen*, waarbij we
de kanttekening maken dat sommige er-
van wellicht evenzeer kunnen gelden
voor beroepskrachten:

1 Het wantrouwen van de delinquent
tegenover de vrijwilliger is veel geringer
dan dat tegenover de beroepskracht.
Hierdoor is hij eerder geneigd om hulp

te aanvaarden en is een beter contact mogelijk, zowel op het psychologische als op het praktische vlak (o.a. Isermann en Wilke, 1974; Logan, 1972; Barker en Matson, 1968; Tomic-Malic). Zelfs vriendschap is niet uitgesloten.

2 De vrijwilligers zijn goedkope krachten.

3 Zij nemen de beroepskrachten een groot deel van hun case-load uit handen.

4 Door contact met iemand uit de vrije maatschappij kan de delinquent zich beter voorstellen hoe het zal zijn als hij daar straks ook weer moet functioneren (Isermann en Wilke). Op haar beurt leert de samenleving 'de delinquent' beter begrijpen (Barker en Matson).

5 De vrijwilliger kan eventueel partij kiezen voor de reclassent en bemiddelend optreden tussen hem en beroepskrachten ofwel justitiële instanties (Isermann en Wilke; Gandy e.a., 1975).

6 De vrijwilliger kan ook bemiddelend optreden tussen de reclassent en de buitenwereld. Genoemd worden o.a. hulp bij het zoeken van werk (Barker e.a., Tomic-Malic) en het contact opnemen met de school waar de reclassent leerling is of (weer) worden zal (Gandy).

7 De vrijwilliger is een goed voorbeeld voor de reclassent door zijn eigen leefwijze (Tomic-Malic, Scheier, 1970).

8 De vrijwilliger kan tijd vrijmaken voor het geven van cursussen en opleidingen aan de reclassent (Isermann en Wilke). Ook kan hij helpen bij het huiswerk, de reclassent meenemen naar sportevenementen etc., of met hem zijn seksuele problemen bespreken (Barker e.a., Tomic-Malic).

9 De vrijwilliger is veel meer dan de beroepskracht in de gelegenheid om contacten aan te knopen en te onderhouden met ouders en familie van de reclassent (Gandy e.a.; Horejsi, 1972). Door verschillende schrijvers wordt nadrukkelijk gewezen op het grote belang van juist dit soort contacten. (Kooyman, Tomic-Malic, Logan, Epstein e.a.).

Gandy e.a. zijn nagegaan hoe de ouders van reclassenten denken over het contact van vrijwilligers met hun kind. Een verkorte weergave van hun artikel is te vinden op blz. 38.

Naast deze ongetwijfeld grote voordelen noemt de literatuur ook een aantal *nadelen en problemen* die gepaard gaan of zouden gaan met het inschakelen van vrijwilligers:

1 Vrijwilligers komen teveel uit de middenklasse. (Mounsey, 1973; Isermann en Wilke; Barr). We zagen hiervoor al dat niet alle schrijvers die mening delen. Verder wordt beweerd dat de bejegening in het algemeen nog te paternalistisch is (Barr, Tomic-Malic).

2 De vrijwilligers bezorgen de beroepskrachten meer last dan gemak (Mounsey); ze kosten veel geld (Barber) en veel tijd (Logan, Barker).

3 Ernstige gevallen kunnen de vrijwilligers niet aan; in crisissituaties zal toch steeds de beroepskracht weer bij moeten springen (Mounsey).

4 Vrijwilligers zouden slechts één aspect van het probleem behandelen, daarbij de cliënt isolerend van zijn familie en vrienden (Mounsey).

5 De kwaliteit van de vrijwilligers laat vaak te wensen over (Mounsey). Door gebrek aan kennis zouden zij de cliënt eerder schade dan goed doen (Mounsey, Tomic-Malic). Soms zijn vrijwilligers onbetrouwbaar en alleen maar uit op hun eigenbelang (Mounsey, Barr).

6 De ouders van de reclassent verzetten zich tegen de supervisie en maken deze bijna onmogelijk (Mounsey). Soms worden broertjes jaloers omdat juist degene uit hun gezin die zich misdragen heeft, zo'n aardige vriend krijgt aangeboden (Horejsi).

Zoals men ziet werden de tot nu toe genoemde nadelen steeds ook genoemd door Mounsey. Deze schrijver heeft hierover een artikel geschreven en gemeend ze alle te kunnen weerleggen. Een verkorte weergave van zijn artikel is opgenomen op blz. 44.

Verder worden in de literatuur een aantal *problemen* genoemd:

7 De beginnende vrijwilliger krijgt vaak met veel tegenslagen te maken en dreigt daardoor snel gedesillusioneerd te raken. Logan wijst in dit verband op het belang van een goede groepscohesie in de beginperiode, zodat later de vrijwilligers met elkaar hun moeilijkheden beter kunnen bespreken en verwerken.

8 Er bestaat dikwijls onzekerheid binnen het gevangeniswezen en de reclasering over de intenties van de vrijwilligers (Isermann en Wilke). Soms betwijfelen de beroepskrachten de capaciteiten van de vrijwilligers en voelen deze laatsten zich op hun beurt miskend (Barr). Een en ander kan natuurlijk problemen scheppen bij de samenwerking.

16

9 De vrijwilliger in de reclasering functioneert teveel als een verlengstuk van justitie, of wordt door de cliënt als zodanig gezien. Het dwangaspect blijft bestaan. Gevolg: eenzelfde wantrouwen als jegens de professionele reclasering-medewerker. Gevaar hiervoor dreigt vooral wanneer de vrijwilliger niet zonder meer partij kiest voor zijn cliënt, maar tegelijkertijd wel inzage heeft in de dossiers (Kooyman) en zowel aan de beroepskrachten als aan de rechter inlichtingen verstrekt over de reclassent. Bovendien schept dit moeilijkheden voor de vrijwilliger in verband met diens loyaliteit jegens de cliënt en kan er van een werkelijke vriendschapsband geen sprake zijn.

10 Een groot probleem is de rolverdeling tussen beroepskracht en vrijwilliger (Scheier, Barr). Hoe meer training de vrijwilliger krijgt, des te moeilijker wordt zo'n taakafbakening. Schwartz is van mening dat de positie van de beroepskracht zorgvuldig beschermd dient te blijven. Volgens Scheier is het voor de beroepskrachten moeilijk te verwerken dat zij soms de taken waarvoor zij zijn gekwalificeerd, ten dele moeten afstaan teneinde vrijwilligers zich optimaal te kunnen laten ontplooiën. Is er eenmaal

tot een zekere rolverdeling besloten, dan zal het de beroepskrachten niet meevalen om aan hun nieuwe rol te wennen (Barker e.d.). Scheier wijst op het gevaar, dat voor de professionele werkers met de inschakeling van steeds meer vrijwilligers hun contact met de cliënten zelf mogelijk helemaal zal verdwijnen.

Vrijwilligers buiten de reclassering

Tot nu toe hebben wij ons beperkt tot een bespreking van vrijwilligers zoals die werkzaam zijn *binnen* de reclassering. Er is evenwel een tendens waarneembaar om ook vanuit instellingen voor meer algemeen welzijnswerk ofwel vanuit speciaal daarvoor opgerichte groepen, vrijwilligers in contact met (ex)-delinquenten te brengen. Volgens Anderson (1976) zijn deze vrijwilligers van mening, dat zij beter vanuit solidariteit met de cliënt kunnen handelen. Niet het delict staat voor hen centraal, maar het feit dat er sprake is van onwelzijn. Deze vrijwilliger wil geen verantwoording verschuldigd zijn aan een professionele organisatie, maar aan een groep vrijwilligers. Met de officiële reclassering wil hij geen hiërarchische verhouding, maar overleg. Kennelijk heeft de mening postgevat, dat het hieronder bij 9 genoemde probleem, namelijk dat de vrijwilliger binnen de reclassering snel als verlengstuk van justitie wordt gezien, onoverkomelijk is. Wanneer we ons eerst op het buitenland richten, dan zien we dat bijvoorbeeld in Engeland de nazorg altijd al in handen van vrijwillige organisaties is geweest, hoewel hier vaak de materiële hulpverlening een belangrijker taak is dan direct contact met de ex-gedetineerde (Barr); in 1966 hebben deze organisaties zich verenigd in de National Association for the Care and Rehabilitation of Offenders (NACRO). Sindsdien zijn onder andere ongeveer acht opvangcentra voor de vrouwen van gevangenen geopend (Kooyman). De vrijwilligers van NACRO worden niet geselecteerd of getraind, en vol-

gens een artikel in the International journal of offender therapy zijn ze afkomstig uit alle lagen van de bevolking (1972). Barker e.a. noemen de Amerikaanse Big-Brothers organisatie, die in de meeste grote Amerikaanse steden een afdeling heeft. Gedurende 4 à 5 uur per week bezoekt een daartoe geselecteerde man een jongen en diens familieleden. Er hoeft niet noodzakelijk een misdrijf te hebben plaatsgevonden, men wil ook preventief te werk gaan. De Big Brother neemt de jongen mee uit enz., en grijpt iedere gelegenheid aan om hem zelfvertrouwen bij te brengen en zich waardeoordelen te laten vormen. Voor meisjes kent men analoog het Big-Sister systeem. De Justice for children task force (1975) beschrijft het werk van de National Council of Jewish Women, een vrouwenorganisatie voor wie ook de vriendschapsband met de cliënt voorop staat. Kaufman (1973) beschrijft het Engelse C.S.V.-programma (Community service volunteers). Hier gebruikt men allerlei jongelui, ongeacht hun sociale of academische achtergrond. Zij nemen deel aan meer dan 1000 verschillende projecten in heel het land zoals bijvoorbeeld in ziekenhuizen, scholen, verpleegtehuizen en ook in gevangnissen. Met betrekking tot delinquenten werkt het C.S.V. op drie terreinen. In de eerste plaats stelt men jeugdige gedetineerden zelf in de gelegenheid om, als ze dat willen, dienstverlenend werk te verrichten in de vrije maatschappij. Daarnaast worden jonge mensen vanuit de maatschappij naar penitentiaire inrichtingen gestuurd om er te werken als onderwijzers of op de afdeling recreatie, of om toe te treden tot leefgemeenschappen binnen zo'n penitentiaire inrichting. Het derde terrein betreft het opzetten van jongerenactiviteiten in samenwerking met de justitiële instanties en gemeentebesturen, speciaal gericht op de jonge delinquent en diens familie. Men hoopt via het C.S.V.-programma alternatieven te ontwikkelen voor de voorwaardelijke invrijheidstelling en de gevangenisstraf.

Volgens Kaufman is de training van oriënterende aard.

Een Nederlands voorbeeld van een vrijwilligersgroep die onafhankelijk van de professionele reclassering werkt, is de Utrechtse Werkgroep Jonge Wetsovertreders. Deze is twee jaar geleden gestart en telt inmiddels 25 leden, alle gevorderde H.B.O.- of universiteitsstudenten. Men streeft naar intensieve vriendschapsrelaties met de delinquenten aangezien men van mening is dat om welke soort geestelijke hulpverlening het ook gaat, vriendschap en genegenheid daarvan de kern moeten zijn (Scheer, 1976). Over selectie en training wordt hier niet gesproken.

Resultaten

19

De auteurs die de vrijwilligersprogramma's zowel van binnen als buiten de reclassering hebben beschreven, zijn zonder uitzondering van mening dat de resultaten positief zijn, hoewel het natuurlijk de vraag is hoeveel programma's er niet beschreven zijn en in hoeveel gevallen de resultaten ongunstig gevonden werden. Als criterium voor welslagen hanteert men dikwijls het teruglopen van de recidive, soms echter ook het welzijn van de reclassent. Dit laatste gaat dan echter steeds wel samen met een afnemen van de recidive (Scheer, Justice for children task force, NACRO).

Hoe men verder de effectiviteit van de verschillende programma's meet, is niet steeds duidelijk. De meeste tot nu toe gepubliceerde artikelen betreffen programmabeschrijvingen en de evaluatie van de diverse projecten is gebrekkig. Scioli en Cook (1976) hebben meer dan 250 verslagen, rapporten en aantekeningen van vrijwilligersprogramma's onderzocht, teneinde deze te evalueren. Zij komen tot treurige conclusies: daar men vrijwel nergens precies heeft omschreven wie, wat, wanneer en voor hoelang men wil beïnvloeden kan niet worden vastgesteld of een programma al dan niet succesvol was. Het enige dat de schrijvers met zekerheid constateren is dat vrijwil-

ligers met het oog op recidivebestrijding, het verbeteren van het zelfbeeld van de cliënt etc., *minstens* even goed voldoen als de beroepskrachten.

Implicaties voor Nederland

Voor het vrijwilligerswerk in Nederland bestaat op dit moment, zoals in de inleiding is gezegd, geen regeling voor coördinering of institutionalisering. Gezien het toenemende aanbod van vrijwilligers echter lijkt het tijdstip aangebroken, de vraag te stellen of een dergelijke regeling niet snel getroffen zou moeten worden. Er komt hier een aantal belangrijke vragen aan de orde, voor de beantwoording waarvan Nederland misschien enige lering zou kunnen trekken uit de in het buitenland opgedane ervaringen.

20

In de eerste plaats de vraag: Wat kan de vrijwilliger überhaupt doen, ofwel welke taakverdeling tussen de beroepskracht en hem zal het best gekozen kunnen worden? We zagen dat dit in de beschreven buitenlandse programma's vaak een groot probleem vormde. Een zodanige taakverdeling zal gevonden moeten worden, dat zowel de beroepsmensen als de vrijwilligers elk hun eigen kwaliteiten optimaal kunnen benutten; de eerstgenoemden als deskundigen en de laatsten als gewone belangstellende medemensen die ruimschoots de tijd hebben voor de individuele aandacht die — zo veronderstellen we — reclassenten hard nodig hebben. Denkbare taken voor de vrijwilliger zijn: het bezoeken van de reclassent die nog gedetineerd is en van de reclassent en zijn familie als deze weer thuis is; het mee uitnemen van de cliënt etc.; het verlenen van materiële en financiële hulp. Verder misschien het zoeken van werk, juridische hulp en huisvesting, hoewel mogelijk de beroepsmensen hiervoor betere contacten hebben. Wordt de professionele reclassering dus van een aantal taken op deze manier ontheven, dan zal zij misschien meer tijd overhouden om van haar bijzondere deskundigheden jegens de cliënten gebruik te maken. Zo

kan men zich voorstellen dat de zorg voor geestelijk gestoorden en verslaafden in handen van beroepskrachten blijft en dat verder wordt bijgesprongen in situaties waar zich crises voordoen. Deze moeten dan wel tijdig als zodanig onderkend worden; hiertoe zal een nauw overleg weer noodzakelijk zijn.

Een tweede essentieel vraagpunt betreft de organisatie van het vrijwilligerswerk. Weet men eenmaal wat men de vrijwilliger precies wil laten doen, dan zal men moeten kiezen voor het inschakelen van vrijwilligers binnen de reclassering dan wel voor het zelfstandig organiseren van hun werk. Kiest men voor alleen vrijwilligers binnen de reclassering, dan stuit men waarschijnlijk op het praktische probleem, dat de meeste vrijwilligers daar liever niet willen functioneren, aangezien zij vrezen dat zij op die manier — net als vaak de beroepskrachten — mogelijk in een klempositie zullen worden gedreven tussen de cliënten en justitie. Zij willen dan ook geen verantwoording verschuldigd zijn aan de officiële reclassering, maar aan de eigen groep vrijwilligers. Een artikel van Anderson dat is opgenomen op blz. 49, beschrijft uitvoeriger deze vrijwilligers 'nieuwe stijl'.

Kiest men inderdaad voor vrijwilligers buiten de reclassering, dan lijkt het op het eerste gezicht een voordeel dat een 'horizontale' verhouding tot de cliënt hier wellicht beter mogelijk is, daar men onafhankelijk van de professionele reclassering werkt.

Gezien het feit dat de Nederlandse vrijwilliger zelf het liefst los van de officiële reclassering werkt (Anderson) kan voorlopig waarschijnlijk het best gekozen worden voor zelfstandig werkende groepen die in goed overleg met de reclassering functioneren. Tevens lijkt het aan te bevelen de ervaringen en resultaten stelselmatig te evalueren, waarbij o.m. de hierboven beschreven voor- en nadelen speciale aandacht zouden kunnen krijgen.

Literatuurverwijzingen

- 1 **Barker, G. H. en R. R. Matson.** A volunteer probation officer manual. Volunteer programs in courts; collected papers on productive programs. U.S. Department of health, education, and welfare, 1969, blz. 52-111.
- 2 **Barr, H.** Professionals and volunteers in prison after-care. Howard journal of penology, 13e jrg., nr. 2, 1971, blz. 138-147.
- 3 **Baudoin, Y.** De reclassering sinds 1960. Proces, 52e jrg., nr. 11, november 1973, blz. 240-264.
- 22 4 **Beless, D. W., W. S. Pilcher en E. J. Ryan.** Use of indigenous non-professionals in probation and parole. Federal probation, 36e jrg., nr. 1, maart 1972, blz. 10-15.
- 5 **Clements, R. D.** Para-professionals in probation and parole: a manual for their selection, training, induction and supervision in day-to-day tasks. Chicago, H. W. Mattick, 1972, 103 blz.
- 6 **Epstein, D., S. Rolfe e.a.** Volunteers in correction: an affective resource. International journal of offender therapy and comparative criminology, 18e jrg., nr. 2, 1974, blz. 171-177.
- 7 **Faelligen, D.** Veränderung durch Mitarbeit. Zeitschrift für Strafvollzug, 20 jrg., nr. 4, december 1971, blz. 222-230.
- 8 **Fairn, D.** Women voluntary workers at Wormwood Scrubs. Prison service journal, nr. 8, 1972, blz. 20-21.
- 9 **Fusie, de.** Stichting samenwerkende reclasseringsinstellingen (S.R.I.) 1973-1976. Den Bosch, Algemene reclasseringsvereniging (A.R.V.), 1976.
- 10 **Gandy, J. M., R. Pitman, M. Strec-**

ker e.a. Parents perceptions of the effect on volunteer probation officers on juvenile probationers.

Canadian journal of criminology, 17e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 5–20.

11 Horejsi, C. R. Attitude of parents towards juvenile court volunteers.

Federal probation, 36e jrg., nr. 2, 1972, blz. 13–18.

12 Isermann, E. en H. H. Wilke. Gruppenarbeit freier Helfer im Strafvollzug.

Kriminologisches Journal, 6e jrg., nr. 4, 1974, blz. 292–301.

13 Justice, the, for children task force. Volunteers interact with the juvenile justice system.

Federal probation, 392 jrg., nr. 1, 1975, blz. 39–42.

14 Kaufman, C. L. Community service volunteers: a British approach to delinquency prevention.

Federal probation, 37e jrg., nr. 4, december 1973, blz. 35–41.

15 Logan, D. A. Community-based treatment for juveniles using volunteers. Corrective journal of social therapy, 18e jrg., nr. 1, 1972, blz. 26–30.

16 Mounsey, S. C. Resistance to the use of volunteers in a probation setting: some practical issues discussed.

Canadian journal of criminology and corrections, 15e jrg., nr. 1, januari 1973, blz. 50–58.

17 National association for the care and rehabilitation of offenders (NACRO).

International journal of offender therapy and comparative criminology, 17e jrg., nr. 1972, blz. 58–60.

18 Scheer, W. Vriendschap: sleutel tot succesvolle reclassering.

Het Binnenhof, 13 oktober 1976.

19 Scheier, J. H. The professional and the volunteer in probation: an emerging relationship.

Federal probation, 34e jrg., nr. 2, juni 1970, blz. 12–18.

20 Schwartz, M. Volunteers and professionals: a team in the correctional process.

Federal probation, 35e jrg., nr. 3, september 1971, blz. 46–50.

21 **Scioli, F. P., en T. J. Cook.** How effective are volunteers?

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 192–201.

22 **Silk, S.** Training volunteers as probation supervisors.

Hospital and community psychiatry, 23e jrg., juni 1972, blz. 178–180.

23 **Snel, B.** Alternatieve mogelijkheden voor de Nederlandse reclassering. Proces, 54e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 14–18.

24 **Solomon, S. J. en P. D. Horenstein.** Training volunteers to assist in an urban juvenile court system.

Corrective social psychiatry & journal of behavior technology methods and therapy, 20e jrg., nr. 2, 1974, blz. 4–8.

24

25 **Tomic-Malic, M.** Le délégué bénévole comme délégué de probation. Revue pénitentiaire et de droit pénal, 99e jrg., nr. 2, april/juni 1975, blz. 183–202.

26 **Volunteer** probation counselor program, the; an exemplary project. National institute of law enforcement and criminal justice, Lincoln, Nebraska, z.j., 16 blz.

Beroepswerkers en vrijwilligers in de nazorg van ex-gedetineerden in Engeland*

door Hugh Barr

De groei van het professionalisme in het maatschappelijk werk

Niet zonder ironie kan geconstateerd worden, dat professionele maatschappelijk werkers in toenemende mate de hulp inroepen van vrijwilligers, terwijl er meer dan een halve eeuw gestreden is voor professionele erkenning. De ontwikkeling van het professionele maatschappelijk werk uit de vrijwilligerstraditie dwong tot een eensgezind optreden — met uitsluiting van anderen — van diegenen die van mening waren, dat ze een geëigende opleiding hadden genoten.

25

De pretentie van de beroepswerkers werd versterkt doordat zij zich konden beroepen op een training in 'social casework', waarin de essentie van hun vaardigheden tot uiting kwam. Dit 'casework' was gebaseerd op psychoanalytische theorieën en benadrukte het belang van de relatie tussen cliënt en maatschappelijk werker als middel in de behandeling. Hoewel vele maatschappelijk werkers het belang erkenden van het werken met familieleden en de wijdere omgeving van de cliënt, werd hier in de handboeken weinig aandacht aan besteed. De nadruk werd gelegd op via training te verkrijgen professionele vaardigheden. Door deze nadruk op de relatie, en de daarvoor vereiste strikte vertrouwelijkheid, waren er weinig mogelijkheden om samen te werken met niet-professionele werkers. Hoewel het streven naar professionalise-

* Dit is een verkorte weergave van: Professionals and Volunteers in Prison After-Care.

In: Howard journal of penology, 13e jrg., nr. 2, 1971, blz. 139-147.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 169 in Documentatieblad nr. 3, 1973.

ring van grote waarde is geweest, heeft het toch ook als nadeel gehad, dat veel bereidwilligheid in de samenleving onbenut is gebleven, en de relatie tussen beroepswerkers en vrijwilligers ernstige schade heeft geleden.

De terugkeer van de vrijwilliger

Geleidelijk ging men zich realiseren, dat de verzorgingsstaat niet de oplossing was, noch kon zijn, voor alle sociale kwalen, en daarmee werd de weg geopend voor de terugkeer van vele vrijwilligersorganisaties, en werden anderen in het leven geroepen. Belangrijker is echter dat men ging inzien dat de vrijwilliger, anders dan de professionele werker, zich nadrukkelijk manifesteert als individu. De verdienste hiervoor kan geheel worden toegeschreven aan de energie en de bezieling van de jongeren-vrijwilligersbeweging, die in de afgelopen jaren sterk tot ontwikkeling is gekomen. Dit verschijnsel kan wellicht gezien worden als het resultaat van de emancipatie van de jongeren, de uitbreiding van het algemeen vormend onderwijs, en als een positieve uiting van het generatieconflict. Hoe men dit ook wil verklaren, de jongeren hebben het pad geëffend en een gelijksoortig gevoel van idealisme opgeroepen bij een aantal ouderen. Tegelijkertijd heeft de theorie over het maatschappelijk werk zich verruimd. Hoewel het 'casework' centraal blijft staan, wordt veel meer nadruk gelegd op het gezinswerk, groeps- en buurtwerk. Een nieuwe generatie maatschappelijk werkers wordt opgeleid binnen dit bredere kader waarin ruimte is voor de vrijwilliger.

De vrijwilliger in de reclassering en de nazorg

Tegen deze achtergrond kunnen we de huidige activiteiten in de reclassering en de nazorg onderzoeken met betrekking tot de vrijwilliger. In het bijzonder kan het ons helpen om de huidige relatie te begrijpen tussen professionele werkers en vrijwilligers in dit veld.

De reclassering heeft een soortgelijke ontwikkeling naar professionalisering doorgemaakt als andere terreinen van maatschappelijk werk. Maar hoewel de reclassering in toenemende mate geprofessionaliseerd werd, bleef de nazorg in Engeland grotendeels in handen van vrijwilligers. Algemeen werd aangenomen, dat ex-gedetineerden niet-gedwongen nazorg van een officiële instantie zouden afwijzen. Vele organisaties leverden hun belangrijkste bijdragen in commissies en het verwerven van fondsen. Die vrijwilligers die met gedetineerden contact hadden in de gevangenis, werd van officiële zijde sterk afgeraden deze relaties na ontslag aan te houden.

Conflicterende tradities

27

Toen op een bepaald moment reclassering en nazorg fuseerden, lag er een onvermijdbaar conflict tussen het nieuwe professionalisme en de nog steeds bestaande traditie van de vrijwilligers.

Reclasseringswerkers hadden er moeite mee vrijwilligers als medewerkers te aanvaarden. Geconfronteerd met de enorme taak, hun eigen vaardigheden uit te breiden om ernstig getroffen en vervreemde cliënten te helpen, stonden ze uiterst sceptisch tegenover de opvatting dat velen van hen 'slechts' behoefte hadden aan vriendschap en aanmoediging. Omgekeerd stonden de vrijwilligers ook gereserveerd tegenover de beroepswerkers, die zij onvoldoende zorgzaam vonden en te vrijblijvend.

Een nieuwe generatie

De vrijwilligers die uiteindelijk werden aangetrokken, waren maar in beperkte mate afkomstig uit de oudere organisaties. De meesten vormden een nieuwe generatie, en werden aangesteld door de reclasserings- en nazorgorganisatie. Sommige organisaties richtten hun inspanningen op huisvestingsprojecten. Hun vrijwilligers waren vooral betrokken bij commissies en het verwerven van fondsen.

Er is dus sprake van een 'generatie-kloof', niet zozeer in leeftijd als wel in ervaring en houding. Voor de nieuwe generatie is de spanning tussen professionele werkers en vrijwilligers geen belemmering om samen te werken. De vrijwilligers aanvaarden het als redelijk om een aantal voorbereidingscursussen te volgen die voornamelijk door beroepswerkers gegeven worden, en zich aan een formele selectie te onderwerpen. Zij onderkennen hun behoefte aan professioneel advies en steun. De meesten zijn er op voorbereid door hun cliënten als medewerkers van de reclasserings- en nazorgorganisatie gezien te worden, maar zijn niet bevreesd, dat dit een goede hulpverleningssituatie in de weg zal staan.

De rol van de vrijwilliger .

28

Er zijn nog weinig pogingen gedaan om de rol of rollen van de vrijwilliger in de nazorg te definiëren. Begrippen als 'de vertegenwoordiger van de gemeenschap die de wetsovertreder, afgewezen door de gemeenschap, aanvaarden wil', kunnen aan de taak van de vrijwilliger mede betekenis geven, maar zij roepen ook teveel vragen op. Welke gemeenschap? Wie wordt vertegenwoordigd? Een meer aanvaardbare poging is die waarbij de aard van de relatie tussen vrijwilliger en ex-gedetineerde beschreven wordt. Vaak wordt de vrijwilliger beschreven als 'de vriend van alledag'. Maar in de praktijk mist deze relatie verschillende essentiële kenmerken van vriendschap. In normale onstandigheden ontstaat een vriendschap spontaan, maar in dit geval wordt ze vaak opgelegd door een derde partij, de reclasseringsmedewerker, die bij een cliënt een vrijwilliger zoekt. Een gewone vriendschap is meestal in evenwicht, waarin beide partijen geven en nemen. Dat is hier niet het geval. Verder is een gewone vriendschap doel op zich, en geen middel om een van beiden te veranderen.

Ondanks deze problemen zien toch zowel de beroepswerkers als de vrijwilligers

de rol van de laatste als die van een vriend. Op grond hiervan werd oorspronkelijk door een aantal reclasseringsmedewerkers het idee van voorbereiding of training van vrijwilligers verworpen. Zij moesten niet besmet worden met de opvattingen van beroepswerkers. Op soortgelijke gronden werd betoogd, dat de vrijwilligers uit dezelfde sociale klasse en achtergrond afkomstig moesten zijn als de cliënt.

Deze houdingen kunnen natuurlijk geïnterpreteerd worden als een poging om een duidelijk onderscheid te maken tussen de rollen van de beroepswerkers en de vrijwilligers. De professionele zekerheid zou onbedreigd blijven als vrijwilligers geen aspiraties voor het 'case work' hadden. In de praktijk werd het echter spoedig duidelijk, dat de vrijwilligers een voorbereiding verwachtten en nodig hadden, omdat ze anders juist ook weer die fouten zouden maken, die vrijwilligers in het verleden altijd gemaakt hadden.

29

Begripsmatig zijn de rollen van beroepswerker en vrijwilliger minder duidelijk gescheiden dan vele beroepswerkers zouden wensen, maar in de praktijk blijken de cliënten er weinig moeite mee te hebben het verschil aan te geven! Hoe geschoold een vrijwilliger op een bepaald moment ook wordt, hij houdt een aantal te onderscheiden kenmerken. Hij heeft een gewone baan, hij doet zijn nazorgwerk in zijn vrije tijd zonder er betaling voor te krijgen, hij heeft geen gezag en vertegenwoordigt niet een wettelijke hulpverleningsorganisatie. Als hij een gevangene bezoekt, doet hij dat zonder speciale privileges. Hij komt op dezelfde basis als een familielid of een vriend. Zijn contacten na ontslag zijn informeel, in een koffiehuis of een café, niet op kantoor. Hij kan zijn gezin voorstellen, de ex-gevangene thuis uitnodigen, of met hem een hobby beoefenen; al deze activiteiten ziet de beroepswerker als niet in overeenstemming met zijn rol.

Typen vrijwilligers

Als er verschillende rollen voor vrijwilligers zijn, dan zijn bepaalde vrijwilligers meer geschikt voor bepaalde rollen dan voor andere. Zo kan een getrainde vrijwilliger uit de middenklasse door zijn opleiding en gelijke achtergrond als de beroepswerker, beter in staat zijn met hem samen te werken dan de vrijwilliger uit de arbeidende klasse. De vrijwilliger uit de middenklasse kan ook een grotere flexibiliteit hebben in benadering, kennis en aanvaardbaarheid voor meer afhankelijke cliënten, omdat hij beter een ondersteunende of beschermende rol kan vervullen. Aan de andere kant kan de vrijwilliger uit de werkende klasse beter een gewone vriendschap sluiten. Hij zal het ook makkelijker vinden om zijn vriend te introduceren bij de mensen van zijn buurt. Omdat hier weinig over bekend is, is er behoefte aan, om verschillen in gedrag tussen vrijwilligers met een verschillende sociale achtergrond te observeren. Samenwerking met vrijwilligers uit de werkende klasse kan meer informeel zijn en ad hoc. In feite lijkt het woord vrijwilliger hier niet zo geschikt. We zijn terecht gekomen op het terrein van het buurtwerk met zijn spontane betrokkenheid van de burgers.

30

De toekomst

Hoe zal de toekomst er uit zien? Zal het huidige type vrijwilliger verdwijnen en vervangen worden door het meer spontane buurtwerk? Dat lijkt niet waarschijnlijk. Als onze veronderstelling juist is over de speciale bijdrage van de vrijwilliger uit de hogere klassen, zal hij blijven fungeren als hulp en vertrouweling van de beroepswerker. De relatie tussen beroepswerker en vrijwilliger kan niet statisch zijn. Beiden zullen door hun ervaringen veranderen. Zoals de meer formele vrijwilliger meer geschoold zal raken, zo zal ook de beroepswerker veranderen. Hij moet de kennis, het inzicht en de vaardigheden verschaffen om de vrijwilligers te begeleiden. Hij moet leren hoe hij anderen optimaal kan laten

functioneren, hoe hij hun positieve
'therapeutische' hoedanigheden aan kan
moedigen en hun eventuele destructieve
hoedanigheden beperken.

De vrijwilliger in het Franse reclasseringswerk*

door Mirjana Tomic-Malic

32

Dit artikel over de vrijwilliger in het reclasseringswerk is gebaseerd op de resultaten van een onderzoek over reclassering in Frankrijk. Ook daar heeft de reclassering zich in de laatste 125 jaar ontwikkeld van een rudimentaire heropvoeding tot een gespecialiseerde tak van maatschappelijk werk, die duidelijk is beïnvloed door de ontwikkelingen van de sociale wetenschappen. Niettemin is het principe dat vrijwilligers een belangrijke rol spelen bij de resocialisatie van delinquenten blijven bestaan. De aard van hun werk is echter veranderd: van een zeer individueel contact met de cliënt is het gegroeid tot een aanpak om iemand weer in zijn eigen (wijk)gemeenschap te integreren.

Eén van de eerste vragen die in het kader van het onderzoek aan de vrijwilligers werd gesteld was wat zij als de basis van hun werk zagen. Er bleken in hoofdzaak drie opstellingen tegenover deze vraag te bestaan: 40 procent was van mening dat het liefdadigheid was, 14 procent vond het een 'hulp bij het vinden van de goede weg', en 33 procent van de vrijwilligers had er de behoefte aan 'oudere' mensen te leren kennen, naar hen te luisteren, van hen te houden en hen te helpen een normaal leven te leiden.

Een tweede vraag aan de vrijwilligers was of zij hun rol in de hulpverlening konden definiëren. Ook op deze vraag kwamen drie categorieën van antwoorden: 53 procent legde de nadruk op de psychosociale aspecten van hun werk, met nuances als

* Dit is een verkorte weergave van: *Le délégué bénévole comme délégué de probation.*

In: *Revue pénitentiaire et de droit pénal*, 99e jrg., nr. 2, april/juni 1975, blz. 183-202.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 272 in *Justitiële verkenningen* nr. 5, 1976

'moreel toezicht' en 'morele steun' (ook 53 procent van de professionele reclasseringsmedewerkers die bij dit onderzoek betrokken waren zagen hun rol op deze wijze); een groep van 32 procent ging nog verder en definieerde hun rol als die van een 'vriend' of van 'iemand op wie de delinquent kan vertrouwen en bouwen' (deze categorie komt niet voor bij de professionele medewerkers); een derde groep van 60 procent zag de taak van de vrijwilligers als een van controle en supervisie (deze groep is veel groter onder de professionele medewerkers).

Wat zijn de eigenschappen van de vrijwilliger? Uit het onderzoek bleek dat er nogal wat verschillen zijn tussen de vrijwilliger en de vaste reclasseringsmedewerker. Zes en tachtig procent van de vrijwilligers zijn mannen. Hun leeftijd ligt voor 40 procent tussen de 65 en 75 jaar. Slechts 27 procent is tussen de 30 en 45 jaar. De vrouwelijke vrijwilligers zijn in het algemeen iets jonger: 42 procent is tussen de 55 à 65 jaar en 25 procent tussen de 30 à 45 jaar. De meeste vrijwilligers zijn getrouwd of getrouwd geweest. Slechts 21 procent is ongehuwd. Van hen in 42 procent kinderloos. De overigen hebben merendeels één of twee kinderen. Wat betreft het beroep blijkt 45 procent ingenieur, arts, zakenman of ambtenaar te zijn en de overige uit winkeliers, onderwijzers, administratieve werkers, geschoolde en ongeschoolde arbeiders te bestaan.

De professionele (vaste) medewerkers zijn over het algemeen een stuk jonger, er zijn meer vrouwen, zij hebben meer kinderen en zijn anders geschoold.

Op de vraag naar de motieven om vrijwilliger bij de reclassering te worden antwoordde een aantal mensen, waaronder vooral de huismoeders, de zakenlieden en winkeliers dat zij 1) gevraagd waren door de reclassering omdat zij al bekend waren door hun bezoeken aan gevangenen, 2) meegenomen waren door vrienden en kennissen of 3) dat zij tot dit werk gekomen waren via hun lid-

maatschap aan een liefdadigheidvereniging. Andere vrijwilligers kwamen al uit hoofde van hun beroep in de gevangenis (arts, pater, loodgieter) en raakten op deze wijze geïnteresseerd in dit soort werk. Alle antwoorden op deze vraag geven inderdaad meer blijk van gevoelens van liefdadigheid en filantropie dan van behoeften om zinvol bij te kunnen dragen aan de sociale controle van het verschijnsel criminaliteit.

Hoe worden vrijwilligers getraind? Ongeveer 67 procent heeft geen behoefte aan een speciale training of bijscholing; men vindt dat de eigen levenservaring genoeg is. Maar 23 procent der vrijwilligers vindt een gespecialiseerd trainingsprogramma onmisbaar. Een aantal executierechters werd in dit verband gevraagd of zij speciale cursussen voor vrijwilligers organiseerden. Het bleek dat 94 procent van hen dit niet deed. Op de vraag hoe vrijwilligers zich het reclasseringswerk dan eigen maken, antwoordde 25 procent dat zij teren op hun eigen levenservaring; 55 procent ontwikkelde eigen initiatieven in de zin van het doornemen van documentatie en het volgen van cursussen en bijwonen van conferenties. Enkelenvolgden colleges in de psychologie en criminologie, die speciaal voor reclasseringsmedewerkers gegeven worden. Wie begeleidt de vrijwilligers in hun werk? In 44 procent de professionele reclasseringsambtenaar alleen; in 31 procent deze ambtenaar tezamen met de executierechter, in 16 procent de executierechter alleen en in 6 procent de secretaris van de reclasseringsraad. De executierechter superviseert alleen, als er niet voldoende vaste medewerkers zijn. Hoe moeten vrijwilligers gerecruteerd worden? Deze moeilijk te beantwoorden vraag werd aan de executierechters gesteld. De meningen verschilden ten zeerste. Een aantal rechters vond dat men moet recrutereren onder mensen die er blijk van hebben gegeven sociaal geëngageerd te zijn (bijv. gevangenisbezoekers). Oudere rechters prefereren een

meer agressieve wervingsprocedure via de media, en met name d.m.v. advertenties. Ook werd er gesuggereerd vrijwilligers te werven uit andere takken van maatschappelijk welzijn, uit gepensioneerde onderwijzers, oud-militairen en politieagenten. Ongeveer 13 procent van de executierechters bleek tegen de inschakeling van vrijwilligers te zijn. Op de vraag naar de aard van de samenwerking tussen de executierechters en de vrijwilligers antwoordde 68 procent nogal vagelijk dat zij positieve contacten onderhielden met de executierechters. Het werd echter in het midden gelaten of het ging om professionele, persoonlijke, of vriendschappelijke relaties. Ongeveer 19 procent bleek nauwelijks contact te hebben; en 9 procent ging alleen naar een executierechter toe als zich problemen voordeden. Wat betreft de betrekkingen tussen de vaste reclasseringsmedewerkers en de vrijwilligers kan gezegd worden dat 42 procent van de vrijwilligers hun taak duidelijk vond verschillen van die van de vaste medewerkers; 22 procent zag haar taken als identiek en 22 procent beschouwde de vaste medewerker als een adviseur en begeleider. Drie kwart der vrijwilligers ervoer de betrekkingen met de vaste medewerkers als positief. Slechts 6 procent zei weinig of niets met hen te maken te hebben. In dit onderzoek werd ook aan de vrijwilligers gevraagd hoe zij in contact waren gekomen met hun cliënten. In meer dan 36 procent ging de vrijwilliger direct naar de cliënt toe of hij schreef hem een brief om zichzelf en de reden van zijn bezoek aan te kondigen. Twintig procent ontving de cliënten op het bureau van de reclassering in gezelschap van een vaste reclasseringsmedewerker en in 14 procent van de gevallen verwittigde de executierechter de cliënt van de komst van de vrijwilliger. Wat betreft de frequentie van de contacten bestaat de indruk dat dit geringer was dan men zou verwachten. Veelal zag men de cliënt niet vaker dan één keer per

maand. De gemiddelde duur van deze bezoeken was ongeveer anderhalf uur, en de meeste vrijwilligers dachten dat hun cliënten daar zeer tevreden mee waren. De vrijwilligers noemden als probleem in hun werk in de eerste plaats de cliënt zelf, zijn geestelijk evenwicht, zijn frustraties en zijn zwakheden zoals de verslaving aan alcohol en drugs. Daarnaast zag men de samenwerking met de reclassering als een handicap; de rechters hebben volgens de ondervraagden weinig gevoel voor hun werk en ze werken zeer geïsoleerd ten gevolge van de slechte organisatiestructuur van de reclassering. Ook vond men het onbegrip van de maatschappij m.b.t. de cliënten een zeer groot struikelblok: dit vindt zijn weerslag in het gebrek aan werkmogelijkheid, het gebrek aan beschermde werkplaatsen en de zedeloosheid in de bestaande opvang-tehuizen. De suggesties van de vrijwilligers voor verbetering richten zich dan ook op een verbetering van de organisatie van de reclassering en het formaliseren van hun functie: teamvorming, geregeld overleg met de beroepskrachten, richtlijnen m.b.t. de taakvervulling, contacten met de executierechter, en overleg met het Ministerie van Justitie.

In tweede instantie vragen zij om adequate opvangcentra voor hun cliënten, hulp- en adviesbureau's, en om meer mogelijkheden van financiële bijstand. Aan de executierechters is gevraagd wat zij van de bijdrage van de vrijwilligers aan het reclasseringswerk vonden. Meer dan 80 procent vond dat de vrijwilligers nuttig werk deden omdat zij òf de enigen waren die contact hadden met de cliënten òf omdat vrijwilligers (psychologisch gezien) makkelijker justitiabelen kunnen benaderen òf omdat zij de inbreng van de maatschappij bij het reclasseringsproces belichamen. Zestien procent van de rechters zag het nut van de vrijwilligers niet, omdat zij slechts uit liefdadigheid zouden handelen, omdat zij training noch echte belangstelling zouden hebben

en omdat zij zich niet realistisch genoeg zouden opstellen.

Ook 80 procent van de vaste medewerkers liet zich positief over het werk van de vrijwilliger uit. Onder voorbehoud echter dat de selectie en de opleiding verbeterd moeten worden.

Onze conclusie is, dat vrijwilligers een eigen en nuttige rol spelen binnen het reclasseringswerk. In de eerste plaats kunnen zij de vaste medewerkers bijstaan in hun veelal te grote case-load. En in de tweede plaats vervullen zij een brugfunctie tussen justitie en justitiabele. Het werk van de vrijwilligers moet echter steunen op bepaalde principes. De vrijwilliger moet geïntegreerd worden in het uitvoerend werk van de reclassering en hij moet niet alleen de bemiddelaar zijn tussen justitie en delinquent, maar tevens tussen de maatschappij en de cliënt. De vrijwilliger moet ook actief geëngageerd zijn in de (wijk)gemeente, teneinde de cliënten en hun problemen te kunnen begrijpen. Het lijkt aan te bevelen dat vrijwilligers psychologisch getest worden om hun motivatie, capaciteiten en houding te kunnen weten. Ook moet ervoor gepleit worden, vrijwilligers zorgvuldig op te leiden en te begeleiden, want goede wil alleen is niet voldoende.

Meningen van ouders van jeugdige reclassenten over het effect van contacten met vrijwilligers*

door John M. Gandy, Ruth Pitman,
Margaret Strecker e.a.

38

De laatste jaren is er een toename te zien in het aantal kinderrechters, dat vrijwilligers als reclasseringsmedewerkers inschakelt. Er zijn hiervoor vele redenen aan te voeren, maar volgens ons is één van de belangrijkste de 'traditionele wijsheid', dat jeugdig wangedrag vaak voortvloeit uit verkeerde voorbeelden van volwassenen. Om deze reden meent men dat begrijpende en geïnteresseerde volwassen vrijwilligers, die er in slagen een persoonlijke relatie op te bouwen met jeugdigen, grote kansen hebben om anti-maatschappelijke gedragingen en attitudes te veranderen. Professionele reclasseringsmedewerkers die deze opvatting zijn toegedaan, nemen aan dat ouders onvoldoende bereid of in staat zijn met dit anti-maatschappelijk gedrag adequaat om te gaan. In de training die zij de vrijwilligers geven ligt dan ook de nadruk op de relatie vrijwilliger-reclassent en wordt er weinig aandacht besteed aan de relatie van de vrijwilliger met de ouders. Toch is deze laatste relatie evenzeer van belang. Zoals ondervinding uitwijst hangt de houding van de ouders vaak samen met het overtreden van gestelde voorwaarden of met recidive.

Er is zo goed als geen onderzoek naar de wijze waarop ouders de vrijwillige reclas-

* Dit is een verkorte weergave van: Parents' perceptions of the effect of volunteer probation officers on juvenile probationers.

In: Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 5-20.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 181 in Justitiële verkenningen nr. 3, 1975.

seringsmedewerkers zien. Wij raakten hierin geïnteresseerd tijdens ons onderzoek naar de door vrijwilligers gebruikte methoden. Hierin bleek dat een aantal vrijwilligers bezorgd was over hun onvermogen contact te leggen met vijandige en zich verzettende ouders en dat zij onzeker waren over de wijze, waarop zij het best met deze mensen zouden kunnen omgaan. In een onderzoek in Denver, Colorado, is vastgesteld welk effect de ouders aan het werk van de vrijwillige reclasseringsmedewerkers toekenden. Uitgaande daarvan hebben wij een soortgelijk onderzoek verricht in Canada.

De opzet van het onderzoek

Het onderzoek werd in 1972 uitgevoerd bij een kinderrechtbank, die met meer dan twintig betaalde en ruim veertig vrijwillige reclasseringsmedewerkers werkt. De vrijwilligers hebben een gelijke verantwoordelijkheid als de betaalde krachten. Zij hebben een à twee zaken tegelijk onder handen. Bij de toewijzing daarvan wordt o.a. rekening gehouden met de gemeenschappelijke belangstelling of hobbies van de vrijwilliger en de reclassent.

In persoonlijke interviews werden gegevens verzameld over de ouders en werd hun mening gevraagd over de ervaringen met de vrijwilligers. Tevens werd gemeten of de ouders vonden dat de reclassenten op een aantal punten, zoals de relatie met het gezin, hun zelfbeeld en hun vermogen uit de problemen te blijven, vooruit waren gegaan.

Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie bestond wat de ouders betreft grotendeels uit vrouwen tussen dertig en vijftig jaar met weinig opleiding en lage inkomens. In meer dan de helft van de gevallen behoorde de mannelijke partners niet meer tot het gezin. De vrijwilligers waren in het algemeen jonger, gehuwd en nog steeds met hun partner samen, goed opgeleid en zij behoorden tot de middenklasse. De

jongens die onder toezicht van de vrijwilligers waren geplaatst, hadden meestal vermogensdelicten gepleegd, terwijl bij de meisjes de delicten zonder slachtoffer en zedendelicten overheersten. De meisjes waren oververtegenwoordigd. Uit de studie van Denver werden de zeven hypothesen overgenomen, waarin een verband verondersteld werd tussen de volgende factoren — leeftijd; geslacht; burgerlijke staat van de ouders; het feit dat zij de ouder zijn van een mannelijke, vrouwelijke, jongere of oudere reclassent; het feit dat de vrijwilliger al of niet gehuwd is — en het toekennen van een positief effect door de ouders aan het ingrijpen van de vrijwillige reclasseringsmedewerkers. Daarnaast werden nog drie hypothesen onderzocht, die voortkwamen uit ons vorige onderzoek. Hierin werd een verband verondersteld tussen de volgende factoren — de aard van het delict, waarvoor de reclassent voorwaardelijk in vrijheid gesteld werd; de mate van interactie tussen ouders en vrijwilligers, de hoeveelheid ervaring van de vrijwilligers — en het toekennen door de ouders van een positief effect aan het ingrijpen van de vrijwillige medewerkers.

Resultaten

Volgens ongeveer éénderde van de ouders had het werk van de vrijwilliger ten aanzien van het veranderen van de attitudes en het gedrag van de reclassent weinig of geen positief effect gehad. Slechts één van de tien boven genoemde hypothesen kon worden bevestigd. Deze betrof de relatie met de factor opleiding. De beter opgeleide ouders vonden in meerdere mate dat het ingrijpen van de vrijwilliger succes had. Deze ouders slaagden er waarschijnlijk beter in om een relatie met de vrijwilliger op te bouwen en waardeerden om deze reden de inspanningen van de vrijwilliger positief.

Analyse per onderdeel

De ouders vonden dat tengevolge van de inspanningen van de vrijwilligers het

meeste resultaat was behaald met betrekking tot die gedragingen van de reclassent, die zouden kunnen leiden tot een opnieuw verschijnen voor de rechtbank. Zij waardeerden daarom de sociale controle van de vrijwilliger positief, want zij waren bevreesd voor verdere contacten met de kinderrechter. Zij rapporteerden de minste verbeteringen ten aanzien van gedragingen, die niet kunnen leiden tot acties van de rechtbank, ondanks het feit dat ook deze problematisch kunnen zijn in de dagelijkse omgang met hun kinderen.

Tweederde van de ouders meenden dat het contact met de vrijwillige reclasserders er in het algemeen toe had geleid dat de reclassent enigszins, soms zeer duidelijk, beter in staat was om te gaan met zijn problemen thuis en in de maatschappij. De ouders die deze verbetering zagen, hadden weinig kritiek op het inschakelen van vrijwilligers in de reclassering en op de individuele vrijwilligers. Zij zagen deze vrijwilligers als een combinatie van een gezagsfiguur en een vriendelijke bezoeker. Hij werd echter weinig gezien als een 'inspirerende persoonlijkheid'. Onder degenen, die geen verbetering constateerden, vond een aantal, dat de vrijwilligers niets unieks voor hun kind te bieden hadden.

Ook werd in een aantal gevallen gevonden dat communicatie met de vrijwilliger onmogelijk was. Deze communicatieproblemen zijn gedeeltelijk het gevolg van de verschillen in verwachtingspatronen bij de ouders en bij de vrijwilligers zelf.

Conclusie

Onze resultaten geven aan dat de meeste ouders de vrijwillige reclasseringsmedewerkers zien als warme en vriendelijke personen, die interesse in hun kinderen tonen. Tegelijkertijd menen deze ouders dat het effect van het optreden van de vrijwilligers op de specifieke gedragingen en attitudes van hun kinderen beperkt is.

De ouders waarderen deze belangstelling positief.

Toch werpen de resultaten de vraag op, of het beeld van de vrijwilliger als 'vriendelijke bezoeker' niet te beperkt is en of dit geen verandering behoeft. Wij geloven dat vrijwilligers in de reclasering van jeugdigen in staat zullen zijn om reclassenten op een duidelijk verdergaande wijze te helpen dan door slechts op te treden als een aardige en geïnteresseerde volwassene. Het is de verantwoordelijkheid van de rechtbank hun bijzondere kwaliteiten op te sporen. Als de zaken voor toewijzing aan vrijwilligers geselecteerd worden, moet worden vastgesteld op welke specifieke manieren een vrijwilliger tot hulp kan zijn aan de reclassent en zijn familie. De opvatting hierover moet worden gedeeld door de vrijwilliger. De belangrijkste overweging in de selectie moet zijn, of een bepaalde vrijwilliger de kennis en het vakmanschap bezit om te helpen bij het adequaat omgaan met problemen. Het is duidelijk dat een grotere nadruk op de dynamiek van het gezin noodzakelijk is in de oriëntatie en opleiding van vrijwilligers.

42

Een gebied tenslotte, waarvan de ouders vonden dat de vrijwillige reclasseringsmedewerkers ook enig succes boekten, werd gevormd door de problemen van de reclassent, die verband hielden met schoolbezoek en schoolprestaties. Dit dankzij de bemiddelende rol, die de vrijwilliger hier vervult. Zo'n rol is van groot belang en deze moet volgens ons uitgebreid worden tot andere gemeenschapsinstanties, zoals de politie. Vaak is het voor vrijwilligers makkelijker om op te komen voor hun cliënt dan voor de professionele reclasseringsmedewerkers. Ook moet er bij het voorbereiden en uitvoeren van activiteiten meer aandacht besteed worden aan het betrekken van de ouders daarbij. Indien ouders beter op de hoogte zijn van hetgeen de vrijwilliger met de reclassent poogt te doen, zullen zij eerder geneigd zijn tot steun

aan de inspanningen van de reclasseringsmedewerker.

Het aantal vrijwilligers in de reclassering zal in de toekomst nog verder toenemen. Onze ervaring duidt erop dat ouders bereid zijn hen te accepteren.

Weerstand tegen het gebruik van vrijwilligers in de reclassering; een bespreking van enkele praktische kwesties*

door S. C. Mounsey

44

Door gebrek aan overtuigingskracht verzanden veel goede ideeën. Dit is ook het geval met betrekking tot het gebruik van vrijwilligers in de reclassering. Men zegt het er wel mee eens te zijn, maar men is er helemaal niet van overtuigd dat dergelijke programma's op realistische wijze opgezet kunnen worden. De argumenten voor het inschakelen van vrijwilligers zijn door de beroepswerkers niet goed begrepen. Dezen hebben ook zeer specifieke bezwaren tegen het gebruik van vrijwilligers.

De volgende bezwaren zijn te noemen:

a De vrijwilligersprogramma's trekken een hoog percentage personen uit de middenklasse aan, in het bijzonder vrouwen, terwijl de meeste misdadigers uit de lagere sociale klassen komen.

b Vrijwilligers scheppen meer werk dan zij zelf aan kunnen.

c Vrijwilligers kunnen ernstige problemen niet aan. Zij worden in crisissituaties afhankelijk of ze maken een al moeilijke situatie nog gecompliceerder door over-identificatie met hun cliënten.

d Vrijwilligers hebben de neiging slechts één aspect van het probleem te bekijken. Ze isoleren de misdadiger hierbij op onrealistische wijze van zijn gezin of leeftijdgenoten.

e Vrijwilligers zijn van verschillende

* Dit is een verkorte weergave van: Resistance to the use of volunteers in a probation setting: some practical issues discussed.

In: Canadian journal of criminology and corrections, 15e jrg., nr. 1, januari 1973, blz. 50-58.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 548 in Documentatieblad nr. 8, 1973.

kwaliteit, ze hebben geen vakkennis en zij kunnen in sommige situaties schade toebrengen aan hun cliënten. Ze vellen soms een oordeel, zijn soms onbetrouwbaar, hongerig naar macht of gemotiveerd door beloningen, die zij krijgen door de contacten met hun cliënten.

f Er bestaat weerstand van de kant van de ouders tegen de vrijwilliger, omdat deze een ongeschoolde kracht is. Hieronder zal worden nagegaan of deze punten van kritiek reëel zijn.

Ad a Vrijwilligers trekken een hoog percentage personen uit de middenklasse aan, in het bijzonder vrouwen. Is dat zo slecht? Wat hebben personen uit de middenklasse te bieden? De mensen die in het vrijwilligerswerk gaan zijn vaak toegewijde, betrouwbare individuen. Ze vormen, evenals de ouders, geen homogene groep. Zij brengen verschillende persoonlijkheden, interesses en vaardigheden in. Welke enkele reclaseringsambtenaar kan zo'n verscheidenheid bieden? Uit welke klasse komt de reclaseringsambtenaar bovendien zelf? De coördinator kan ervoor zorgen dat er een evenwicht bestaat tussen mannelijke en vrouwelijke vrijwilligers.

Ad b Vrijwilligers scheppen meer werk dan zij zelf aan kunnen. Dit is ook waar, in het bijzonder in de aanvangsfase. Sommigen zijn bang dat, door vrijwilligers in te schakelen, de regering minder beroepskrachten aan zal stellen. Deze zorg deelt de auteur. Veel beroepskrachten hebben te weinig nagedacht over het inschakelen van vrijwilligers. Het is nodig dat er oriënterings-bijeenkomsten voor reclaseringsambtenaren worden gehouden, waarbij de nadruk wordt gelegd op het feit dat de vrijwilligers partners in het team zijn en dat het mensen zijn die de kwaliteit van de reclasering in het algemeen kunnen verbeteren. Vrijwilligers kunnen, als zij speciale vaardigheden inbrengen, bovendien het werk van de beroepskracht reduceren en hem zo de kans geven om zijn tijd te besteden op terreinen waar de behoefte het grootst

is. De unieke bijdrage van de vrijwilliger ligt in de intensiteit en het niveau van zijn interactie met zijn cliënt. Voor sommige reclassenten hebben zij een speciale betekenis, omdat zij geen met de rechtbank geïdentificeerde personen zijn. Zij worden niet betaald, wat blijk geeft van de persoonlijke belangstelling van de vrijwilliger.

Ad c Vrijwilligers kunnen niet omgaan met ernstige problemen. Ook dit is gedeeltelijk waar. Maar hoe liggen de zaken tegenwoordig bij de gemiddelde beroepswerker? Veel vrijwilligers hebben speciale capaciteiten. In sommige opzichten zijn zij beter gekwalificeerd om problemen op te lossen dan de beroepskracht.

Selectiemethoden en trainingsprogramma's moeten de vaardigheden opsporen, de motivatie testen en vooringenomenheid en vooroordelen onderzoeken, die bij een mogelijke vrijwilliger kunnen bestaan. Door hun betrokken zijn met de daders is het mogelijk, dat sommige verontruste vrijwilligers te kritisch worden jegens de professionele reclassering. Door goede selectie met duidelijke rolomschrijving kunnen de negatieve gevolgen hiervan geëlimineerd worden. Dergelijke kritiek kan ook gezien worden als een waardevolle bron voor steun en informatie. In een democratische samenleving is communicatie van deze soort essentieel voor verandering en verbetering. De vrijwilliger kan helpen om barrières, die bestaan tussen reclassering en gemeenschap, te slechten. Hierdoor kunnen vooroordelen tegen delinquenten gereduceerd worden.

Ad d Vrijwilligers hebben de neiging slechts één aspect van het probleem te bekijken. Zij isoleren de reclassent hierbij op onrealistische wijze van zijn gezin of leeftijdgenoten. Vrijwilligers worden er inderdaad duidelijk vanaf gehouden om zich met het gezin bezig te houden. Zijn of haar belangrijkste taak bestaat uit het werken met de cliënt zelf. Vrijwilligers werken zo samen, dat de reclasseringsmedewerker zich bezig kan hou-

den met raadgevingen aan het gezin, waar dit nodig is. Vrijwilligers doen veel om een bevredigende integratie van de delinquent in de samenleving te bewerkstelligen, op een manier die voor ouders en beroepskrachten nooit mogelijk zou zijn. Dus al werkt de vrijwilliger niet direct met het gezin, indirect kunnen er toch wezenlijke voordelen zijn. Uit onderzoek blijkt, dat reclassenten die zijn toegewezen aan vrijwilligers, minder de neiging hebben zich vijandig en anti-sociaal te gedragen dan degenen bij wie dit niet het geval is. Het is duidelijk dat, als door het inzetten van vrijwilligers het niveau van vijandigheid en strijdlust verlaagd kan worden en anti-sociale houdingen gecorrigeerd kunnen worden, het gezinsleven ook gemakkelijker zal verlopen.

47

Ad e Vrijwilligers verschillen in kwaliteit, zij hebben geen vakkennis, worden hongerig naar macht of zijn gemotiveerd door de beloning die zij krijgen door het contact met hun cliënten. Er is al opgemerkt dat er behoefte is aan goede selectie, training, en roldefinities om dit soort problemen zo klein mogelijk te houden. De literatuur hierover in de Verenigde Staten en in Canada neemt gestadig toe.

Ad f Een methode om de weerstand van de kant van de ouders tot een minimum terug te brengen, is hen schriftelijk hun instemming te laten verklaren met de inschakeling van een vrijwilliger. Een methode, die effectief gebleken is om de weerstand van de ouders van jeugdige reclassenten te overwinnen werkt als volgt:

1 De vrijwilliger moet in een zo vroeg mogelijk stadium bij de cliënt en zijn gezin geïntroduceerd worden. De vrijwilliger wordt voorgesteld als een 'sponsor', die samenwerkt met de vaste staf.

2 Het vrijwilligersprogramma moet aan ouders en cliënt in eenvoudige termen uitgelegd worden. De vertrouwelijkheid moet hierbij aan de orde komen.

3 Ervaren supervisors van vrijwilligers hebben aanzienlijke vaardigheid ontwikkeld bij het overwinnen van de weerstand van de kant van de ouders als er eenmaal een relatie is opgebouwd. De vrijwilliger moet eerst de bezwaren met de reclasserent en zijn ouders bespreken. Als dit succes heeft kan dat de basis voor een zeer goede verhouding zijn. Als de reclasseringsambtenaar vanaf het begin de weerstand tracht op te heffen, hebben de ouders de neiging om in crisismomenten naar hem toe te trekken.

Conclusie

48

In dit artikel zijn enige bezwaren tegen het gebruik van vrijwilligers in de reclassering op een rij gezet, bezwaren die zijn ontstaan uit een gebrek aan overtuiging bij de beroepskracht van het nut van vrijwilligersprogramma's. Hoewel kritiek en bezwaren tegen vrijwilligers soms niet ongegrond zijn, worden ze vaak teveel benadrukt. De problemen zijn namelijk tot een minimum terug te brengen door het gebruik van goede wervingstechnieken, selectiemethoden en duidelijke roldefinities. Bovendien dragen een passende oriëntatie, steun en zorgvuldige supervisie van vrijwilligers er veel toe bij, sommige negatieve aspecten en risico's zo gering mogelijk te doen zijn. Het handboek van Scheier * is geschikt voor lezers die geïnteresseerd zijn in het opzetten van een vrijwilligersprogramma. De technieken die hier ontwikkeld worden kunnen alleen effectief worden toegepast als het programma geleid wordt door een full-time staf. Vrijwilligers sparen misschien geen mankracht, maar zij kunnen de kwaliteit van de dienst vergroten.

* Bedoeld wordt hier het handboek 'Volunteer programs in courts'. Zie nr. 1 onder de literatuurverwijzingen bij het inleidende artikel (red.).

De reclassering en de vrijwilligers

door drs. C. G. Anderson *

49

Men kan op dit ogenblik constateren, dat de vrijwilligers in het welzijnswerk een steeds grotere plaats gaan innemen. Dit is meer dan een modeverschijnsel, meer dan een pragmatisch proces dat gebaseerd is op de noodzaak te bezuinigen (zoals zo vaak in professionele kringen ten onrechte gezegd wordt). Wanneer het ministerie van C.R.M. zo'n grote betekenis hecht aan de ontwikkeling van het vrijwilligerswerk (hetgeen zich uit in de subsidiëring van diverse vrijwilligersprojecten), doet het dit niet, omdat het goedkoper is, maar doet het dit uit principiële overwegingen. Men gaat er namelijk vanuit, dat de samenleving niet alleen gebaat is bij allerlei voorzieningen van overheidswege, maar minstens evenzeer bij de zelfwerkzaamheid van de bevolking. Het beginsel van de participatie en de zelfwerkzaamheid van de bevolking betekent, dat de burger de gelegenheid krijgt zelf richting te geven aan de volgens hem gewenste ontwikkeling van de maatschappij. Vrijwilligerswerk kan gezien worden als een vorm van participatie en van zelfwerkzaamheid.

Vanuit dit perspectief zijn er diverse ontwikkelingen gaande die het huidige vrijwilligerswerk nogal wat doet verschillen van het vroegere vrijwilligerswerk. Terwijl de vroegere vrijwilliger iemand was, die hoger, beter, rijker, meer was dan de geholpene, terwijl vroeger veelal gedacht werd vanuit het onderscheid, denkt en handelt de huidige vrijwilliger veel meer vanuit de solidariteit, vanuit de gelijkwaardigheid. Daarnaast is er een ontwikkeling gaande

* Dit artikel werd met instemming van de auteur en de redactie van *Proces* onverkort overgenomen uit *Proces*, 55e jrg., nr. 3, maart 1976.

van het cliënt-gerichte curatieve werken (directe hulp aan individuen/groepen) naar het preventieve, project-gerichte werken. Dit betekent niet, dat het individuele werken, waarin het cliënten-contact centraal staat, geen plaats meer zou hebben. Integendeel. Maar er zijn ook andere velden van activiteiten, waarbij van een directe relatie met personen en groepen geen sprake is. Deze activiteiten hebben een 'voorwaardelijk' karakter, omdat zij de hulpverlening mogelijk moeten maken; zij zijn gericht op het scheppen van voorwaarden, die nodig zijn om te voorkomen, dat personen of groepen in nood raken (vgl. de diverse actie-groepen).

50

Een andere belangrijke ontwikkeling is, dat de huidige vrijwilliger veel minder 'organisatie-gericht' is. De vrijwilliger 'oude stijl' was (min of meer) lid van een organisatie; van deze organisatie kregen zij taken en opdrachten. De verantwoordelijke man in het cliëntencontact was en bleef de professionele werker, die in de vrijwilliger een welkome hulpkracht zag, die lacunes kon opvullen, hem kon ontlasten van door hem niet gewenst werk. De huidige vrijwilliger stelt zich echter heel anders op. Zij willen geen leden meer zijn van een organisatie, geen 'vaste medewerkers'. Zij zijn minder 'organisatie-gericht' dan probleem-gericht. Zij zijn dan ook niet bereid te fungeren als hulpkrachten voor de professionele werkers, om gaten te vullen. Zij zijn wel bereid om de actieradius van de professionele hulpverlening te verruimen, naar omvang en differentiatie, daar waar de professionelen op grenzen stuiten (bijv. gezelligheidscontacten). Maar buiten deze grenzen claimen zij een eigen taak, een eigen verantwoordelijkheid. Men ziet dan ook, dat zich rond deze taken 'buiten de grenzen' zelfstandige groepen ontwikkelen, die de verantwoordelijkheid van de individuele leden dragen: men is geen verantwoordelijkheid verschuldigd aan een professionele organisatie, maar aan de

groep vrijwilligers. Vanuit deze ontwikkeling is het belangrijk de vraag te stellen wat dit betekent voor de reclassering. Een gegeven is, dat het vrijwilligerswerk ook voor de reclassering steeds meer aan betekenis wint. In de Angelsaksische landen heeft het een enorme vlucht genomen, maar ook in Nederland zijn er tekenen die er op wijzen, dat een terugkeer van de vrijwilliger in het verschiet ligt. Toch lijken deze ontwikkelingen niet parallel te lopen, zodat het onjuist zou zijn deze hier te beoordelen vanuit ontwikkelingen in het buitenland. Het lijkt juister de ontwikkelingen binnen de reclassering in Nederland te toetsen aan die van het vrijwilligerswerk buiten de reclassering. In dat geval moet men constateren, dat het geen zin meer heeft te spreken over reclasseringsvrijwilligers. En dit om twee redenen: inhoudelijk en organisatorisch.

51

Inhoudelijk

Wanneer men het werken van de vrijwilliger 'nieuwe stijl' vergelijkt met het werken van de vrijwilliger 'oude stijl', treden er duidelijke verschillen naar voren. De vrijwilliger oude stijl — waaruit uiteindelijk de reclassering gegroeid is — functioneerde *binnen* het strafrechtssysteem, waarin de strafrechtelijke beslissing een centrale rol vervulde. Zij hadden daarbij drie taken: de voorbereiding van de strafrechtelijke beslissingen door informatie en voorlichting, de uitvoering van deze beslissingen (controle, toezicht), en de heropname in de maatschappij (nazorg). Deze vrijwilliger verdween, toen de professionele reclassering deze taken overnam.

Wanneer men echter met de huidige vrijwilligers spreekt, dan ontdekt men, dat hun focus niet is de strafrechtelijke beslissing, maar het functioneren van het strafrecht in de maatschappij. Men voelt zich als lid van de maatschappij medeverantwoordelijk voor de negatieve gevolgen hiervan: de uitstoting, isolering, stigmatisering. Vanuit deze verantwoor-

delijkheid wil men zich als lid van deze maatschappij present stellen daar waar het isolement het grootst is, (in de gevangenis) wil men bij iemand zijn wanneer het effect van de stigmatisering het sterkst is (na de detentie), door het verrichten bijv. van hand en spandiensten. Het gevangenisbezoek krijgt dan ook een andere betekenis dan het vroegere celbezoek. Men gaat niet naar een arme veroordeelde om hem te troosten, maar om duidelijk te maken, dat hij er nog bij hoort. Duidelijk is dit geformuleerd in de doelstelling van een vrijwilligersgroep in Haarlem, die vooral gericht is op het bezoek aan Huizen van Bewaring: de gedetineerde is geen afgesneden mens; hoge gevangensemuren kunnen lager gemaakt worden; de samenleving moet een stuk eigen verantwoordelijkheid dragen. Dit heeft o.a. tot gevolg, dat men er niet zo in geïnteresseerd is alles te weten over de cliënt en zijn delict, omdat dit ligt binnen de sfeer van het strafrechtelijk reageren. Om dezelfde redenen zijn deze vrijwilligers ook niet bereid tot een begeleidende taak ter voorkoming van recidive, willen zij geen toezichthouder en controleur zijn, geen rol spelen bij het uitvoeren van de sancties. Zij plaatsen zich buiten het strafrechtssysteem met alle consequenties vandien. Zij willen daar zijn, waar straf onwelzijn creëert.

Dit bepaalt ook in zekere zin de verhouding van deze vrijwilligers tot de reclasering. Men kan hierbij drie niveaus onderscheiden:

1 Men kan m.b.t. de reclasering in het algemeen zeggen, dat het de huidige vrijwilligers niet zo bar veel interesseert waar zij staan. De binnen de reclasering gevoerde discussie raakt in wezen hun opstelling niet. Staande binnen de maatschappij constateren zij, dat binnen een bepaalde sector onwelzijn gerealiseerd wordt, en deze sector is 'toevallig' het strafrechtelijk systeem. De Utrechtse vrijwilligersgroep formuleert het dan ook aldus: 'wij maken als vrijwilliger een

keuze door ons tot de reclassering te richten. Het had evengoed een andere hulpverleningsinstelling kunnen zijn'. Hun focus is het functioneren van het strafrechtelijk systeem in de maatschappij en de daaruit voortvloeiende negatieve gevolgen. De plaats van de reclassering is dan betrekkelijk irrelevant en de ontmoeting met de reclassering betrekkelijk toevallig.

2 Op dit gekozen terrein ontmoet men de reclassering natuurlijk wel. Opvallend is echter, dat de vrijwilligersgroepen steeds hun zelfstandigheid beklemtonen. 'De groep draait volledig zelfstandig' (Haarlem), 'de groep vrijwilligers functioneert als een eigen groep' (Utrecht); 'we willen volledig onafhankelijk werken' (Amsterdam); 'de groepen, die functioneren, blijken inderdaad zelfstandig te werken, in een samenwerkingsverband met de reclassering' (Rotterdam). Deze autonomie betekent, dat men niet als verlengstuk van de reclassering wil functioneren, niet wil werken vanuit de opdrachtsituatie. Men gaat er van uit, dat men voorbij de grenzen van de mogelijkheden van de professionele reclasseringswerkers eigen taken heeft, waarvoor men zelf verantwoordelijk is. Heel scherp wordt dit concreet geformuleerd door de Utrechtse vrijwilligersgroep: 'De cliënt en de vrijwilliger bepalen samen hoe en wanneer ze elkaar zullen ontmoeten; wat de inhoud van het contact is. Dit ligt buiten de feitelijke verantwoordelijkheid van de reclassering. De reclassering kan ook niet de volle verantwoordelijkheid dragen voor andere contacten die de cliënt heeft'. Het is duidelijk wat men hiermee beoogt. En opnieuw citeren wij de Utrechtse groep: 'De relatie reclassering – vrijwilligersgroep moet een horizontale zijn . . . Er moet sprake zijn van een participerende relatie, niet van een hiërarchische' . . .

3 Vanzelfsprekend is deze opstelling van invloed op het derde niveau, daar waar de individuele maatschappelijke werkers geconfronteerd worden met

vrijwilligers. Men moet ervan uitgaan, dat de tegenwoordige vrijwilligers niet beginnen vanuit de reclassering. Zij zijn vrijwilligers, zoals andere vrijwilligers; zij voelen zich het meest daarmee verwant, omdat zij daar aanwezig willen zijn, waar in de maatschappij onwelzijn gerealiseerd wordt. Voor deze vrijwilligers is dit het terrein, waar de strafrechtspleging leidt tot isolement, uitstoting, stigmatisatie. Op dit terrein ontmoeten zij de reclassering, met wie zij op basis van gelijkwaardigheid een samenwerkingsverband willen aangaan. De kern van dit samenwerkingsverband is dan ook het overleg, waarin geen sprake is van hiërarchische verhoudingen, van een eenzijdig geclaimde verantwoordelijkheid, maar van een gedeelde verantwoordelijkheid.

54

Organisatorisch

Omdat inhoudelijke en organisatorische aspecten niet helemaal te scheiden zijn, zijn in het bovenstaande al impliciet diverse organisatorische aspecten ter sprake gekomen. Eén aspect dient echter expliciet ter sprake te komen, omdat dit nauw samenhangt met het bovenstaande. Als algemeen kenmerk van de huidige vrijwilligers werd gesteld, dat zij niet organisatie-gericht zijn. Dit geldt ook van de hier besproken vrijwilligers. Zij willen niet geïncorporeerd worden in de reclassering, zij willen geen leden zijn van de reclasseringsorganisatie. En omdat zij als individuen geen aansluiting zoeken bij deze organisatie, zoeken zij aansluiting bij elkaar. Er valt dan ook een sterke groepsvorming te constateren. Dit heeft weer consequenties voor het hanteren van de selectiecriteria. Wanneer individuen hun diensten aanbieden aan de reclasseringsorganisatie, zijn het de reclasseringsmedewerkers, die de selectiecriteria hanteren. Wanneer de vrijwilliger primair toetreedt tot een groep vrijwilligers, is het deze groep die de selectiecriteria hanteert. De Utrechtse groep formuleert het aldus: 'Het opnemen van nieuwe vrijwilligers zien we als een duide-

lijke verantwoordelijkheid van de bestaande groep vrijwilligers'. Natuurlijk wil men als zelfstandige groep wel goede contacten met de reclassering. Vanwege de bijzondere positie van de reclassering stelt men het het meest op prijs, wanneer een reclasseringsmedewerker (of meerderen) participeert in de groep als groepslid. Maar ook andere manieren zijn mogelijk, bijv. als adviseur, als bemiddelaar enz.

Conclusie

Ofschoon er op dit moment nog individuele vrijwilligers zijn, die op de oude manier werken, d.w.z. afwachten, of de reclasseringswerker een taak voor hen heeft, groeien we toe naar een situatie waarin niet meer gesproken zal kunnen worden van reclasseringsvrijwilligers, naar een situatie waarin het zinloos wordt te vragen, hoeveel vrijwilligers de reclassering heeft. De reclassering zal dan geen vrijwilligers meer *hebben*, ofschoon er genoeg vrijwilligers zullen zijn. Dat is wellicht de reden waarom de uitzending van de Werkwinkel in november 1974 zo weinig resultaat heeft geboekt: men ging teveel te werk volgens de 'oude' methode: het werven van individuele vrijwilligers, die aan de reclasseringswerkers zouden vragen, wat er voor hen te doen was. Dit leidde tot een kortsluiting, omdat verwachting en aanbod niet op elkaar aansloten. Opvallend is dan ook, dat er vrijwel geen aansluiting ontstond tussen de op deze wijze opgeroepen vrijwilligers en de bestaande vrijwilligersgroepen. Het is niet voor niets, dat wij boven dit artikel gezet hebben: De reclassering en de vrijwilligers, in plaats van: De vrijwilligers van de reclassering.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtpleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

Uitleen van tijdschriften

56

De tijdschriften, waarin de in deze rubriek vermelde artikelen zijn gepubliceerd, kunnen te leen worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Bogaard-Centre, Sir Winston Churchillaan 366, Rijswijk, tel. 070-949383, toestel 143/144.

Algemeen

1

Brahn, O.K. *Eigendom en revindicatie van gestolen roerende goederen.*

Nederlands juristenblad, 51e jrg., nr. 22, 29 mei 1976, blz. 729-739.

De schrijver bespreekt de vraag welke rechtspositie een verzekeraar toekomt indien een door hem verzekerd roerend goed is gestolen en nog niet opgespoord en hij aan de verzekerde de verzekeringspenningen heeft betaald. Welke rechtspositie terzake van het goed hij maximaal kan verwerven en hoe hij die rechtspositie verwerft, wordt aangegeven door middel van een afdalende reeks van vier mogelijkheden: 1) De verzekeraar is door subrogatie eigenaar van het goed geworden; 2) De verzekeraar is door subrogatie in de revindicatie getreden; 3) De eigenaar kan het goed aan de verzekeraar leveren; en 4) De eigenaar kan aan de verzekeraar weliswaar niet de eigendom van het goed overdragen, wel echter de revindicatie cederen. De schrijver kiest voor de levering van gestolen goed naar huidig recht, o.a. omdat zulks niet méér betekent dan een vooruitlopen op het Ontwerp en voorts omdat de rechtbank van Haarlem op 13 oktober 1970 een zelfde standpunt innam. In de conclusie wordt gesteld dat als men de vraag ontkennend beantwoordt en voor traditionele oplossingen kiest, slechts het

juridisch-dogmatisch instituut van de onherroepelijke volmacht overblijft.

2

Radaelli, U. *L'impatto della rieducazione con l'atteggiamento educativo della società* (De nauwe verwevenheid tussen heropvoeding en de opvoedkundige houding van de samenleving).

Esperienze di rieducazione, 22e jrg., nr. 4, oktober/december 1975, blz. 43-53 (I.).

In 1975 is te Oslo een conferentie gehouden over sociale jeugdproblemen. Dit artikel is daarvan een verslag. De auteur brengt herhaaldelijk naar voren dat althans voor de Italiaanse deelnemers aan de conferentie het schommelen tussen permissieve en autoritaire opvoedingssystemen en de vraag naar een nieuwe sociale ethiek volgens welke ook de afwijkenden worden aanvaard, centraal hebben gestaan. Een ethiek als genoemd heeft ook consequenties voor de opvoeding. Toch acht de auteur de tegenstelling permissief/autoritair een valse. In Oslo kwam men o.a. tot de volgende conclusies: er blijft een schommelen tussen de beide vormen van opvoeden; sommige jongeren hebben een korte vrijheidsberoving nodig; men dient overspecialisatie te vermijden; de taak van de beroeps-pedagoog moet ruimer worden gesteld en hij dient de maatschappij bij zijn werk te betrekken, zodat deze een deel van het heropvoedingswerk kan overnemen. Dat werkt dan weer preventief.

3

Radaelli, U. *Un viaggio di studio nella Repubblica Popolare di Cina* (Een studiereis in de Chinese volksrepubliek).

Esperienze di rieducazione, 22e jrg., nr. 4, oktober/december 1975, blz. 127-135 (I.).

De U.I.P.E. (Union Internationale de Protection de l'Enfance) te Genève heeft sedert 1973 enige malen afgevaardigden naar de Chinese volksrepubliek gestuurd om zich te oriënteren over de opvoeding daar. Dit artikel is het verslag van zo'n reis. Er namen 16 afgevaardigden uit 9 landen aan deel. In 13 dagen bezocht men drie grote steden en enige landelijke gemeenten: scholen, inrichtingen, arbeiderswijken, fabrieken, een kinderziekenhuis, een tentoonstelling, overheidsfunctionarissen (maar geen rechter). Centraal in de belangstelling van de bezoekers stond de algemene houding ten opzichte van onaangepast gedrag van jongeren. Van officiële zijde gaf men wel toe dat dit voorkomt, maar sporadisch. Het wordt vrijwel altijd opgevangen door onderwijzers, medeleerlingen, collega's, buurtbewoners, steeds in groepsverband, zoals dat mutatis mutandis ook gebeurt met onaangepast gedrag van volwassenen. De schrijver zet kritische vraagtekens bij het een en ander.

Swart, B. en K. Groenendijk. *Het 'Centraal Spreekuur' te Amsterdam en de regularisatieregeling*.
Recht en kritiek, nr. 3, 1976 (N.).

Het artikel vangt aan met de weergave van de paragrafen 5 t/m 8 van het tussentijds verslag van het Centraal Spreekuur (C.S.). In hun commentaar geven de schrijvers een viertal juridische mogelijkheden die het C.S. volgens hen ongebruikt heeft gelaten. Het C.S. lijkt, zo menen zij, bij het zoeken naar oplossingen voor onredelijke regelingen en praktijken voorrang te hebben gegeven aan overleg met de overheid en politieke drukmiddelen. Het succes dat zo in eerste instantie verkregen is, heeft de aandacht van het C.S. kennelijk afgeleid van de mogelijkheden tot bescherming van de 'rechtspositie' van de illegale buitenlandse werknemers.

Strafrecht en strafrechtspleging

Zie ook de excerpten nr. 55 en 58.

Abspoel, J.J. *De weegschaal van vrouwe justitia in wankel evenwicht*.

Algemeen politiebld, 125e jrg., nr. 22, 23 oktober 1976, blz. 555-559 (N.).

De schrijver vraagt zich af in hoeverre er een evenwicht is tussen de opvattingen van de wetgever m.b.t. het strafbaar stellen van bepaalde zaken en de opvattingen van de gemeenschap hieromtrent. Er wordt nagegaan wat de positie van het justitiëel apparaat hierbij is. Welke interne en externe condities zijn nodig om tot een optimaal functioneren van dit apparaat te komen?

Vervolgens geeft de schrijver zijn mening over de voor- en nadelen die kleven aan de toepassing van strafrechtelijke maatregelen. Als belangrijk doel van de criminaliteitsbestrijding ziet hij het wegnemen van onlustgevoelens in de maatschappij. In dit verband wordt gepleit voor meer aandacht voor de slachtoffers van delicten. De schrijver komt tot de conclusie dat een zekere hoeveelheid criminaliteit de prijs is die wij voor onze vrijheid moeten betalen. Anderzijds moet de criminaliteitsbestrijding zo aangepakt worden dat de onlustgevoelens zo veel mogelijk worden weggenomen.

Barton, W.H. *Discretionary decision-making in juvenile justice*.

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 470-480 (U.S.A.)

De sociale distributie van jongeren die delinquent gedrag vertonen, is niet precies hetzelfde als die van jongeren die in contact komen met het kinderrecht-

systeem. Er bestaat dus een bepaalde mate van willekeur t.a.v. de beslissingen die gemaakt worden op verschillende momenten binnen het systeem. In dit artikel wordt verondersteld dat, wanneer een jeugdige verder komt in het kinderrechtstelsel, er andere factoren dan zijn huidige misdrijf zijn, die steeds belangrijker worden voor degene die een beslissing neemt. Ook blijkt dat, wanneer men eenmaal in hechtenis is genomen, een grote kans bestaat dat meisjes slechter af zijn dan jongens. De onderzoeksresultaten moeten echter voorzichtig gehanteerd worden. De belangrijkste conclusie luidt, dat een duidelijk begrip van het beslissingsproces in het kinderrechtstelsel niet mogelijk is zolang er geen systematische onderzoekstrategie tevoorschijn komt. Hiertoe worden suggesties gedaan. Met literatuuropgave.

7

Filastò, P. *Osservazioni sulla riforma dell'esecuzione delle misure privative e limitative della libertà* (Opmerkingen over de herziening van de tenuitvoerlegging van maatregelen die de vrijheid geheel of gedeeltelijk beperken).

La giustizia penale, 81e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. I 148-155 (I.).

59

De auteur plaatst de nieuwe wet van augustus 1975 ter herziening van het gevangenisreglement tegen de achtergrond van de Italiaanse grondwet, de oude wet, de Italiaanse strafwetgeving en de Europese Conventie van de rechten van de mens. De oude wet op het gevangenisreglement stamt uit de fascistische tijd en weerspiegelt deze ook; maar hij bleef na 1944 van kracht, met alle minutieus uitgewerkte regels over de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen. De nieuwe wet bevat alleen grondprincipes, die nog in een nieuw reglement moeten worden uitgewerkt. De schrijver heeft veel kritiek op de nieuwe wet: hij vindt de oplossing van de basisproblemen halfslachtig en onbevredigend. Immers, ondanks alles sluiten wij de mensen die wij willen in- en aanpassen aan de maatschappij daar juist buiten; de veroordeelde heeft geen inspraak bij het bepalen waar hij zijn straf zal uitzitten en hoe hij zal worden behandeld. De auteur bepleit psychologisch en psychiatrisch onderzoek van alle verdachten.

8

Galterio, L. *Lo straniero nei confronti della giurisdizione penale e i provvedimenti della polizia; in relazione anche ai cittadini comunitari* (De vreemdeling tegenover de strafjurisdictie en politie-maatregelen; ook in verhouding tot de burgers van de EEG-lidstaten).

La giustizia penale, 81e jrg., nr 8/9, augustus/ september 1976, blz. I 260-275 (I.).

In 1958 hebben de toenmalige EEG-staten een verdrag gesloten inzake een gemeenschappelijk beleid ten aanzien van de burgerlijke rechten en de onderworpen-

heid aan de strafwet van burgers in de lidstaten die als vreemdeling in hun land verblijven. De bepalingen hiervan gelden in alle aangesloten landen. De auteur beschrijft zeer gedetailleerd de regelingen over toelating, verblijf en verwijdering van buitenlanders die burgers van lidstaten zijn, en de verschillen met het beleid ten aanzien van andere vreemdelingen. Overigens heeft ook Italië met landen buiten de EEG verdragen over het vreemdelingenbeleid gesloten, op basis van wederkerigheid. De auteur somt de gronden voor verwijdering uit het land op. De burgers van EEG-landen verkeren tegenover anderen in een bevoorrechte positie: zij mogen alleen uit het land worden gezet wegens motieven van openbare orde en veiligheid of van volksgezondheid; zij krijgen een langere termijn voor hun verblijfsvergunning; indien zij menen onrechtvaardig te worden behandeld, kunnen zij een beroep doen op een speciale commissie.

9

Gibbons, D.C. en G.F. Blake. *Evaluating the impact of juvenile diversion programs.*

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 411-420 (U.S.A.).

60

Diversion is tegenwoordig één van de belangrijkste stokpaardjes bij het opstellen van programma's in strafrecht en kinderrecht. Er zijn echter weinig harde gegevens die pleiten vóór diversion. In dit artikel worden 9 onderzoeken naar de resultaten van specifieke diversion-programma's voor jeugdigen besproken, en een onderzoek over de invloed van diversion-programma's op het systeem van het kinderrecht in Los Angeles County. De meeste van deze evaluatie-onderzoeken kan men niet als representatief beschouwen, omdat er werd uitgegaan van een te kleine steekproef of omdat er andere methodologische fouten zijn gemaakt. De conclusie luidt, dat de argumenten vóór diversion en de voorstellen die er ten aanzien van diversion gedaan worden niet gesteund worden door resultaten van gedegen onderzoek.

Met literatuuropgave.

10

Gramatica, F. *Emarginazione sociale e giustizia* (Sociale emarginatie en justitie).

La giustizia penale, 81e jrg., nr. 7, juli 1976, blz. 1 211-219 (I.).

Het overgrote deel van de mensen begaat nooit een ernstig misdrijf maar dat is geen verdienste. Zij hebben aard, aanleg en omstandigheden mee en/of er doet zich geen gelegenheid voor. Degenen bij wie het omgekeerde het geval is en die wel een ernstig misdrijf begaan, zijn in principe verantwoordelijk voor hun daden maar zij mogen daarom nog niet buiten de maatschappij worden gestoten, zoals dat nu in ons juridisch systeem gebeurt. Zoals iedereen recht heeft op opvoeding, onderwijs, verzorging en werk, zo heeft ook iedereen recht op resocialisering. Bovendien heeft

de overheid de plicht preventief op te treden door oorzaken en gelegenheid tot crimineel gedrag te elimineren en aan iedereen de middelen te verschaffen om sociaal te kunnen zijn, hetgeen overigens niet gelijk staat met conformisme. Doet zij dit niet dan maakt zij dat de samenleving zelf anti-sociaal is.

11

Lundman, R.J. *Will diversion reduce recidivism?* Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 428-437 (U.S.A.).

Diversion wordt beschreven als één van de nieuwste strategieën, die worden aangewend om delinquent gedrag te voorkomen en om het onder controle te houden. De schrijver gaat nader in op de sociologische oorsprong van diversionprogramma's en geeft daarbij speciale aandacht aan de traditie van het symbolisch interactionisme, de 'labeling theorie' en onderzoek naar stigmatisering. Een aantal problemen en gevolgen van diversion-programma's wordt besproken. De belangrijkste conclusie luidt, dat diversion waarschijnlijk de recidive niet zal doen afnemen en dat het bestaande misbruiken niet zal opheffen. Met literatuuropgave.

61

12

Maron, A.W. *The juvenile diversion system in action. Some recommendations for change.* Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 461-469 (U.S.A.).

Diversion vóór berechting is een 'aanbevolen' oplossing geworden voor het ernstiger wordend probleem van delinquent gedrag van jongeren in Amerika. Wil het huidige systeem voor diversion effectief zijn, dan moeten er veel veranderingen komen. De schrijver doet tien aanbevelingen voor een wezenlijke verbetering. Als belangrijkste moet volgens hem gezien worden, dat het diversionproces goed bij wet geregeld wordt. Ook moet de kinderrechter betrokken raken bij het diversion-systeem. De voorgestelde veranderingen zullen ertoe bijdragen het diversion-proces meer systematisch te laten werken, met een juiste kijk op de rechten van de kinderen. Zij zullen eveneens voorzien in enige toezichthoudende autoriteit over de werking van het hele systeem. Met literatuuropgave.

13

Nejlski, P. *Diversion: the promise and the danger.* Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 393-410 (U.S.A.).

Diversion is inherent aan het kinderrechtstelsel. Het is te definiëren als het leiden van gevallen naar instellingen buiten de justitiële sfeer, die anders aan een gerechtelijk onderzoek onderworpen zouden zijn. Een goede maat voor het toepassen van diversion is derhalve of het aantal uitspraken door de kinderrechtbank wordt gereduceerd na aanvang van

een nieuw programma. Door toenemend formalisme binnen de kinderrechtspraak bestaat het gevaar dat diversion een middel zal worden om meer dwangmatig in het leven van kinderen en gezinnen in te grijpen, zonder dat men zich duidelijk van hun rechten bewust is. In de komende jaren gaat het erom te bepalen voor welke gevallen diversion geschikt is. Er moet controle op de diversion-programma's komen, zodat men ervan verzekerd is dat hun belofte ingelost wordt.

Met literatuuropgave.

14

Schenkenberg van Mierop, Ph.M. *Het seponeringsbeleid*.

Algemeen politiebld, 125e jrg., nr. 13, 19 juni 1976, blz. 331-334 (N.).

In dit artikel worden de statistische gegevens omtrent het seponeringsbeleid aan een onderzoek onderworpen. De schrijver concludeert dat de gegevens van het C.B.S. een volstrekt verkeerd beeld geven. Als oorzaak hiervoor noemt hij dat de ter informatie gevoegde zaken geteld worden onder de onvoorwaardelijke sepoten en dat de ter berechting gevoegde zaken worden opgenomen onder de zaken 'afgedaan op andere wijze'.

62

15

Silman, D. *Development in correctional law*.

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 218-229 (U.S.A.).

In dit jaarlijks terugkerend artikel wordt een overzicht gegeven van recente ontwikkelingen in penitentiair recht. Allereerst gaat de auteur in op de bespreking van de georganiseerde misdaad. De 'Model sentencing act' maakt het mogelijk een verdachte, van wie is vastgesteld dat hij of zij betrokken is bij georganiseerde misdaad, ongeacht het gepleegde delict tot 30 jaar te veroordelen. De besproken jurisprudentie laat zien dat het vaak moeilijk blijkt, vast te stellen of iemand connecties heeft met georganiseerde misdaad. Verder gaat het artikel in op enkele problemen rond 'probation', 'parole' en gevangenisstraf. Tenslotte wordt vastgesteld dat de strafrechtelijke positie van minderjarige delinquenten nog verre van ideaal is. Met literatuuropgave.

16

Thomas, F. *Profil de l'investigation médico-légale anglo-saxonne*.

Revue de droit pénal et de criminologie, 56e jrg., nr. 4, januari 1976, blz. 364-374 (F.).

Nu bij de hervorming van de strafrechtsprocedure een 'deskundige voor rechtsveiligheid' benoemd wordt, wil de schrijfster de organisatie van het gerechtelijk geneeskundig onderzoek in de Angelsaksische landen analyseren. In Engeland en de Verenigde Staten wordt ieder overlijdensgeval

onder verdachte omstandigheden of ten gevolge van geweld onderworpen aan een zuiver medisch onderzoek, dat geleid wordt door het 'Coroner's Office' in Engeland of 'Medical Examiner's Office' in de V.S. De auteur bespreekt het ontstaan en de taken van beide lichamen. 'Coroner' is een van de oudste gerechtelijke functies in Engeland. Hij verleent, geïnformeerd door de politie en de arts, diensten bij elk overlijden ten gevolge van geweldpleging, of waarbij de oorzaken niet duidelijk zijn, dat plaatsvindt in een gebied onder zijn jurisdictie. De Coroner kan zelf geen beschuldigde veroordelen, maar verwijst slechts terug naar bevoegde instanties. Ondanks de kritiek van het Brodrick Report heeft men nog geen veranderingen ingevoerd. In de V.S. heeft de functie van Coroner, ingesteld door de Engelsen, vergaande wijzigingen ondergaan. De Coroner is er een gekozen magistraat, zonder juridische of medische functie; soms is hij slechts plaatselijk begrafenisondernemer. In de stad New York staat de Chief Medical Examiner aan het hoofd van een college van onderzoekers. Hij wordt benoemd en kiest zijn eigen medewerkers. Zij doen dienst bij dood door misdaad, geweld, ongelukken en zelfmoord. Concluderend stelt de schrijfster dat in tegenstelling tot de Coroner de Medical Examiner geen enkele juridische macht heeft. Zijn functie is een afhankelijke, zowel van het politie- als van het gerechtelijk apparaat. De Medical Examiner draagt bij tot de kennis en preventie van kindermishandeling, zelfmoord en drugverslaving en milieuvervuiling. In Angelsaksische landen beseft men reeds lang de behoefte aan een zelfstandig onderzoeksorgaan dat een gedegen onderzoek naar de doodsoorzaak, ook bij niet-verdachte omstandigheden, waarborgt, omdat dit voordelen biedt voor de veiligheid en de gezondheid van het publiek. Met literatuuropgave.

17

Vanagunas, S. *National standards and goals on corrections: some issues.*

Criminology: an interdisciplinary journal, 14e jrg., nr. 2, augustus 1976, blz. 233-240 (G.B.).

In de 'Standards and goals on corrections' (1973) wordt aangegeven welke verbeteringen noodzakelijk zijn bij de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen. In dit artikel geeft de schrijver aan dat invoering van deze veranderingen moeilijk zal zijn omdat het bureaucratisch strafrechtelijk systeem zich tegen invoering verzet. Ook is onduidelijk langs welke wegen veranderingen zouden moeten worden ingevoerd. Tenslotte blijkt dat nauwelijks aandacht is besteed aan de financiële consequenties van invoering van de 'standards'.

18

Zimring, F.E. *Street crime and new arms: some implications for firearms control.*

Journal of criminal justice, 4e jrg., nr. 2, zomer 1976, blz. 95-108 (U.S.A.).

In 1973 spoorde de politie in New York City een grote hoeveelheid 'handwapens' op en nam deze in beslag. Een onevenredig groot deel van deze wapens bleek relatief kort geleden verkocht te zijn aan particulieren. De auteur onderzoekt nu de gegevens die recentelijk uit de gebieden rond een aantal hoofdsteden gekomen zijn, teneinde de zogenaamde 'new gun' theorie te toetsen. De gegevens uit de verschillende steden met van elkaar verschillende staats- en lokale controleregelingen zijn dermate consequent dat zij de hypothese lijken te bevestigen. Tenslotte bespreekt de auteur wat deze uitkomst kan impliceren voor de politionele controle op vuurwapens en voor de criminologische theorie.

Criminologie

Zie ook de excerpten nr. 14, 18 en 37.

64

19

Driem, G. van. *Sensorische deprivatie, een 'brand-schone' martelmethode.*

Ars aequi, 25e jrg., nr. 8, september 1976, blz. 432-444 (N.).

Naar aanleiding van de wurging van Ulrike Meinhof bespreekt de schrijfster het begrip 'sensorische deprivatie'. Zij hanteert het begrip in ruime zin: het onthouden van enige vorm van stimulatie aan de zintuigen van de mens. Ze geeft een historisch overzicht van proefnemingen op dit gebied, waar reeds Herodotus zich mee bezighield. Eerst in de twintigste eeuw worden er wetenschappelijke proefnemingen gedaan. Hieruit blijkt een heel scala van schadelijke gevolgen voor het individu: o.m. verzwakking van motorische coördinatie, verzwakt concentratievermogen en geheugen en toename van het angstniveau. Vervolgens geeft schrijfster aan, wat er volgens haar met sensorische deprivatie bereikt kan worden: afdwingen van bekentenissen, depersonalisering, attitudeverandering of het rijp maken voor een inrichting. De auteur concludeert dat sensorische deprivatie een wetenschappelijk ontwikkelde martelmethode is en pleit ervoor onderzoek te plegen, opdat men kan constateren of iemand aan sensorische deprivatie onderworpen is geweest of niet. Tenslotte bespreekt zij de internationale wetgeving op dit terrein en doet enkele wijzigings- en aanvullingsvoorstellen. Met literatuuropgave.

20

Friedman, C.J. en F. Mann. *Recidivism: The fallacy of prediction.*

International journal of offender therapy and

comparative criminology, 20e jrg., nr. 2, 1976, blz. 153-164.

Er wordt een onderzoek beschreven waarin werd nagegaan hoe accuraat gevangenispersoneel recidive kan voorspellen, in hoeverre de nauwkeurigheid van voorspellingen per inrichting uiteenloopt, welke invloed vroegere recidive heeft op de voorspellingen en in hoeverre de voorspellingen samenhangen met gevoelens van sympathie van het personeel ten opzichte van gedetineerden. De recidive over een periode van twee jaren werd vastgesteld en op vier manieren gescoord. Het bleek dat het gevangenispersoneel niet in staat was recidive te voorspellen. Ook bleek dat de voorspelling van het personeel sterk samenhang met vroegere recidive.

Met literatuuropgave.

21

Lissenberg, E. *Het Criminologisch Instituut Groningen*. Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 15-19.

65

Onder leiding van Buikhuisen maakte dit instituut volgens de schrijfster een grote sprong voorwaarts. De hoofddoelstelling van het instituut is het streven naar een rechtvaardiger samenleving. De relatie tussen sociale klasse en criminaliteit is een belangrijk object van onderzoek, evenals de veronderstelde samenhang tussen gezinsstructuur en jeugd delinquentie. Het hoofddoel ligt in Groningen op empirisch onderzoek, aangezien volgens de medewerkers de resultaten daarvan eerder aanleiding geven tot concrete beleidsmaatregelen dan bijvoorbeeld resultaten uit kwalitatief onderzoek. Onlangs is er vanuit het instituut een Jongeren-conflict oplossingscentrum (Joko) gestart, waar kinderen van twaalf tot achttien jaar die met de politie in aanraking komen, zoveel mogelijk 'buiten-justitieel' worden opgevangen door twee maatschappelijk werkers. Men wil hiermee proberen de structurele situatie van deze kinderen te veranderen, zodat ze voor een criminele carrière behoed kunnen worden. Het onderwijs neemt in Groningen een ondergeschikte plaats in; de juridische structuur van het Criminologisch Instituut is die van een vakgroep binnen de faculteit der rechtsgeleerdheid.

22

McCleary, R. *How structural variables constrain the parole officer's use of discretionary powers*. Social problems, 23e jrg., nr. 2, december 1975, blz. 209-225 (U.S.A.).

Het artikel beschrijft een onderzoek met behulp van participerende observatie en interview-methoden naar 'parole officers', meestal afgekort tot PO, die in dienst zijn van de Cook County Adult Field Service, een afdeling van het Illinois Department of Corrections. Volgens de schrijver wijzen de gegevens uit dat de beslissingen in een zaak vaak bepaald worden door organisatorische eisen die niet noodzakelijk

gerelateerd zijn aan de rehabilitatie van voorwaardelijk in vrijheid gestelden of de bescherming van de maatschappij. De mate van vrijheid van de PO bij het nemen van een beslissing in een zaak wordt volgens de schrijver bepaald door de situatie, zoals die is gedefinieerd door de organisatie, de perceptie van de PO van de 'parolee' en de beroepsmatige reputatie (eerlijkheid en competentheid) van de PO. Deze reputatie wordt door de PO's gemanipuleerd, omdat zij hun vrijheid binnen de organisatie willen maximaliseren. De schrijver vindt dat deze maximalisatie de doelstellingen van de organisatie ondermijnt, aangezien ze in de plaats komt van de doelstellingen.

Met literatuuropgave.

23

Martinson, R. *California research at the crossroads. Crime and delinquency*, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 180-191 (U.S.A.).

66 De auteur gaat in op de bespreking van Palmer (1975) van een vorig artikel van zijn hand: 'What works? – Questions and answers about prison reform'. In dit artikel werd een vrij pessimistisch beeld geschetst van de mogelijkheden recidive via behandelingsprogramma's in gevangenenissen te voorkomen. Palmer is echter op basis van dezelfde gegevens veel optimistischer. Martinson's antwoord hierop beklemtoont dat Palmer er weinig van begrepen heeft en allerlei zaken verwacht. Wanneer Palmer bijv. concludeert dat 48% van de door Martinson besproken studies ten minste ten dele positieve resultaten hebben opgeleverd, is deze conclusie misleidend omdat onvergelykbare grootheden zijn opgeteld. Verder stelt de auteur dat het niet zo belangrijk is vast te stellen of een bepaalde behandeling, onder bepaalde omstandigheden, bij bepaalde delinquenten recidive vermindert. Belangrijker is te weten hoe men het aantal gepleegde misdrijven terugdringt.

24

Minor, W.W. *Political crime, political justice and political prisoners.*

Criminology, 12e jrg., nr. 4, februari 1975, blz. 385-398 (U.S.A.)

De schrijver probeert de huidige verwarring omtrent de begrippen politieke misdaad, politieke misdadiger, 'political justice' en politieke gevangene weg te nemen. Teneinde de begrippen en hun onderlinge relatie te verduidelijken geeft hij van elk een serie bestaande definities. Vervolgens zet hij deze definities tegen elkaar af en distilleert daaruit zijn eigen definities. Politieke misdaad en politieke misdadiger definieert hij in termen van de motivaties die aan het misdrijf ten grondslag liggen, ongeacht de daad of dader; ook de overheid kan dus een politieke misdaad begaan. 'Political justice' wordt gezien in het licht van de reactie van de staat op een

door haar als zodanig ervaren bedreiging en politieke gevangenen zijn zij die gevangen zitten vanwege een politieke misdaad (politieke misdadigers) of vanwege 'political justice' (slachtoffers van repressie). Tenslotte stelt de schrijver voor, een taxonomie van politieke gevangenen op te zetten en geeft daar enkele suggesties voor.
Met literatuuropgave.

25

Movahedi, S. en **R.H. Ogles.** *Prediction and inference in criminology.*

Criminology: an interdisciplinary journal, 14e jrg., nr. 2, augustus 1976, blz. 177-188 (U.S.A.).

Een centraal probleem bij het voorspellen van gedrag is de vraag of waarschijnlijkheidsberekeningen gebaseerd op onderzoek bij groepen toegepast mogen worden bij het voorspellen van het gedrag van individuen. Mag bijv., wanneer bekend is dat personen met kenmerken X en Y in 72% van onderzochte gevallen niet recidiveren na v.i., gesteld worden dat ex-gedetineerde A met deze kenmerken 72% kans heeft niet te recidiveren? Vaak wordt gesteld dat dit niet verantwoord is. Op deze problematiek gaan de auteurs uitvoerig in. Zij concluderen dat hantering van het begrip 'logische waarschijnlijkheid' het mogelijk maakt voorspellingen en waarschijnlijkheden bij individuen inzichtelijk te maken.
Met literatuuropgave.

67

26

Sarata, B.P.V. *Alienation-reduction as a paradigm for delinquency reduction.*

Journal of criminal justice, 4e jrg., nr. 2, zomer 1976, blz. 123-133 (U.S.A.).

De auteurs pleiten voor een gemeenschappelijk uitgangspunt bij de aanpak van de delinquenten onder jongeren. Dit uitgangspunt zou moeten liggen in de beperking of voorkoming van de vervreemding onder de jeugd. De gedachte dat vervreemding bij de delinquentie centraal staat wordt door de auteurs toegelicht met behulp van een analyse van het vervreemdingsverschijnsel. Zowel ten aanzien van de rehabilitatie van delinquenten als bij de preventie van criminaliteit kan de bestrijding van de vervreemding onder de jongeren zijn vruchten afwerpen. De aanname van het paradigma van de vervreemding heeft drie voordelen: ten eerste definieert het het probleem van delinquentie als een relatieprobleem, ten tweede kan het de communicatie tussen de verschillende hulpverleningsinstellingen bevorderen en ten derde geeft het een logische basis voor de verschillende activiteiten die zijn gericht op de preventie en aanpak van jeugddelinquentie.

27

Schumann, K.F. *Theoretical presuppositions for criminology as a critical enterprise.*

Radicale criminologie is in het algemeen een benadering van criminaliteit en criminalisering in maatschappijen, die sterk geënt zijn op een marxistische gedachtengang. Hoewel de auteur de Engelse en Amerikaanse stroming onderschrijft, is hij van mening, dat beide benaderingen hun voordeel kunnen doen met de ontwikkeling van een theoretisch raam, dat een kritische analyse van criminalisering in verschillende typen samenlevingen mogelijk maakt, zonder afbraak te doen aan het nut van marxistische categorieën bij de analyse van kapitalistische samenlevingsvormen. Daarom spreekt de schrijver liever van kritische dan van radicale criminologie. Men moet het recht opvatten als een mechanisme voor de regulatie van sociale conflicten. Het strafrecht is hiervan het meest repressieve deel. Waarom worden sommige conflicten gereguleerd door het strafrecht en vele andere niet?

Criminalisering is een wapen om sociale conflicten te reguleren. In het strafrecht wordt de mate van dwang, waarmee de staat de wetsovertreder bedreigt, gespecificeerd. Het strafrecht is particularistisch.

68

Kritische criminologie streeft naar vernietiging van de criminalisering. Tot slot noemt de auteur een aantal problemen die opgelost moeten worden, voordat deze benadering van kritische criminologie in theorie en praktijk volledig radicaal kan worden: 1) Het begrip criminalisering moet duidelijk beperkt worden tot het proces van ontstaan en verandering van het strafrecht; 2) Er is een analytisch schema nodig om de conflicten die in samenlevingen bestaan, te plaatsen, en 3) We moeten komen tot een concreet model van een samenleving, waarin het niet langer nodig is dat conflicten gereguleerd worden door het strafrecht.

28

Snyder, D. en W.R. Kelly. *Industrial violence in Italy, 1878-1903.*

American journal of sociology, 82e jrg., nr. 1, juli 1976, blz. 131-162 (U.S.A.).

Aan de hand van gegevens over meer dan 6000 stakingen die plaats hebben gevonden in Italië tussen 1878 en 1903 behandelen de schrijvers twee hoofdthema's uit de studie van het collectieve geweld: de determinanten van geweld (de condities waaronder conflicten gewelddadig worden) en de gevolgen (of geweld succesvolle collectieve actie bevordert). De aard van de gegevens stelt de schrijvers in staat om, in tegenstelling tot de verrichters van andere studies over dit onderwerp, een 'individual event' analyse te maken. Volgens de schrijvers heeft deze benadering methodologische en strategische voordelen boven de 'samengestelde' analyse, vanwege de verschillen in uitkomsten. De uitkomst van dit onderzoek is, dat de staking eerder gewelddadig wordt als ze groot van omvang is, lang duurt en op meerdere geschilpunten

betrekking heeft. Daarnaast vinden de schrijvers negatieve resultaten m.b.t. bepaalde veronderstellingen uit de conflict-theorie: ideologische conflicten en relatieve deprivatie veroorzaken geen psychologische toestand waaruit eerder geweld zal voortkomen. Tenslotte analyseren zij de relatie tussen geweld en de uitkomst van de stakingen, en vinden dat, afgezien van andere determinanten, gewelddadige stakingen minder vaak in succes voor de arbeiders eindigen dan geweldloze.

Met literatuuropgave.

29

Thomas, C.W. en R.J. Cage. *Correlates of public attitudes toward legal sanctions.*

International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 3, augustus 1976, blz. 239-257.

In onderzoek is weinig aandacht besteed aan de beslissende factoren, die bij de publieke opinie leven ten aanzien van het opleggen van wettelijke sancties. In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de vraag in hoeverre een aantal variabelen, die in eerder onderzoek geïdentificeerd zijn als bruikbare predictoren voor de mate waarin het publiek het eens is met de doodstraf, ook gebruikt kunnen worden om de maat van sancties die het publiek geschikt vindt voor een groot aantal andere misdrijven te begrijpen. Hiertoe werden 9178 a-select gekozen personen schriftelijk benaderd. Het aantal respondenten bedroeg 3334. Gevraagd werd naar de perceptie van misdaadcijfers, de vrees om het slachtoffer te worden, de houding ten opzichte van straffen en de ernst van de sancties. Dit werd gecorreleerd met een schaal om de ernst van het vonnis te meten. De predictoren blijken verband te hebben met patronen over de ernst van vonnissen, associaties lijken niet significant beïnvloed te worden wanneer relevante sociale achtergronds- en demografische gegevens constant gehouden worden, en metingen van houdingen ten opzichte van straf hebben een betere voorspellende waarde dan metingen die opgesteld zijn om evaluaties van de respondenten over het criminaliteitsprobleem te kwantificeren.

Met literatuuropgave.

30

Vaughan, D., J.E. Scott, R.H. Bonde e.a. *Shock parole: a preliminary evaluation.*

International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 3, augustus 1976, blz. 271-285.

'Shock probation' en 'shock parole' zijn nieuwe benaderingen om minder personen in hechtenis te hoeven nemen en om de lengte van vrijheidsberoving te reduceren. Men gaat er vanuit dat een korte periode van hechtenis bij de misdadiger een 'shock' teweeg zal brengen die hem zal helpen om de betekenis van hechtenis te begrijpen. De auteurs geven een beschrijving van alle 'shock' kandidaten in Ohio in 1974 (Het betreft 1980 personen). Ter sprake komen

hierbij sociaal-demografische kenmerken en de aanpassing van 'shock parolees' na vrijlating. In een slotdiscussie worden voor- en nadelen van shock probation en shock parole genoemd. Er zijn met deze benaderingen mogelijkheden geschapen om veranderingen in het gevangeniswezen aan te brengen en ze verdienen zorgvuldige evaluatie en overweging. Het kan zijn, dat de periode van hechtenis die bij shock probation en shock parole hoort, niet de sleutel-variabele is die gerelateerd is aan succes of mislukking van de gevangene. Het begrip 'shock' moet verfijnd worden. Zo moet men zich volgens de auteurs afvragen of het wel echt bestaat en zo ja, wat de componenten ervan zijn.

31

Visser- van den Berg, C.J.L. *Emancipatie en criminaliteit*.

Intermediair, 12e jrg., nr. 9, 27 februari 1976, blz. 7-9 (N.).

De schrijfster geeft een aantal statistische gegevens over de criminaliteit van vrouwen in Nederland. Zij vraagt zich af of de criminaliteit van de vrouw als gevolg van emancipatie misschien zal toenemen. Er is vooralsnog niet veel dat daarop wijst. Hoewel men er van uit mag gaan dat in deze eeuw de Nederlandse vrouw meer en meer geëmancipeerd raakt, is de geregistreerde vrouwencriminaliteit niet gestegen; de laatste paar jaar is er zelfs sprake van een daling. De auteur is van mening dat onderzoek op dit terrein van grote waarde kan zijn, niet alleen om prognoses te kunnen geven over de gevolgen van de emancipatie van de vrouw voor haar criminaliteit, maar wellicht ook voor het voorkomen en bestrijden van misdrijven, zowel van mannen als van vrouwen.

32

Wheeler, G.R. *The computerization of juvenile correction; demystification of the therapeutic state*. Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 201-210 (U.S.A.).

Centraal staat het gebruik van computers met betrekking tot de toepassing van de 'indeterminate sentence', dat is de straf van onbepaalde duur, die vaak toegepast wordt bij onder behandeling geplaatste jeugdige delinquenten. Een tweetal studies wordt besproken. De eerste ging na met welke factoren de verblijfsduur samenhangt en strekte zich uit over 30 staten. De tweede richtte zich op jeugdige delinquenten in Ohio. In het landelijk onderzoek bleken vrijwel geen variabelen samen te hangen met de duur van de detentie. In het Ohio-onderzoek bleken jonge en niet gevaarlijke jeugdige delinquenten het langst te zitten. Verder gaat het artikel in op de waarborgen die in Ohio zijn ingebouwd ter voorkoming van misbruik bij toepassing van straffen van onbepaalde duur. Met literatuuropgave.

Wheeler, S. *Trends and problems in the sociological study of crime.*

Social problems, 23e jrg., nr. 5, juni 1976, blz. 525-534 (U.S.A.)

In het sociologisch onderzoek over de criminaliteit valt de laatste 25 jaar een beweging te onderkennen die gaat van concrete studies over misdaad en misdadigers naar meer algemene theorieën over afwijkend gedrag en sociale controle, de ontwikkeling van de 'labeling' theorie als een dominant perspectief in de sociologie, één concentreren op het onderzoek naar het effect van maatregelen en de groei van de conflicttheorie. Gevolg hiervan is, dat de aandacht van de misdadiger gegaan is naar degenen die deel uitmaken van het netwerk van sociale controle. Het is volgens de schrijver nodig dat wij onze aandacht opnieuw richten op de aard van criminele activiteit. Bovendien moet er meer aandacht komen voor onderzoek naar de zogenaamde 'white collar crime'. Er wordt besproken waarom dit niet lukt. De auteur besluit met suggesties voor de richting waarin de door hem gewenste studies gedaan kunnen worden. Met literatuuropgave.

Gevangeniswezen

Bartollas, C., S.J. Miller en S. Dinitz. *The exploitation matrix in a juvenile institution.*

International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 3, augustus 1976, blz. 257-271.

Dit artikel betreft een onderzoek naar het maken van slachtoffers in een maximaal beveiligde gevangenis voor jongens. Doel is, studie te maken van soorten uitbuiting die plaats vinden binnen de hiërarchie van lotgenoten, van het sociale proces van uitbuiting, van de stimulus-kwaliteiten die met uitbuiting te maken hebben, het ordenen van de verschillende typen van uitbuiting en de variaties in seksueel gedrag. Er blijkt dat: 1) Sommige jongens niet uitbuiten en ook niet uitgebuit worden; 2) Sommigen uitbuiten, maar niet uitgebuit worden; 3) Sommigen uitbuiten, maar ook uitgebuit worden; 4) Sommigen niet uitbuiten, maar soms uitgebuit worden; en 5) Sommigen niet uitbuiten, maar vaak uitgebuit worden. Uit de exploitatie-matrix blijkt dat in elk huis vier groepen bestaan. Er is een zwarte leider. Er zijn drie of vier zwarte helpers en acht tot zestien zwarte en blanke bewoners, Eén of twee jongens vallen buiten de matrix. 72 procent blijkt op de één of andere manier het slachtoffer te worden. De meest belangrijke stimuli blijken te zijn de indruk die men maakt, ras, sociale klasse en het aantal keren dat men al naar een gevangenis was gestuurd. Door deze kwaliteiten

projecteren de jongens op anderen het beeld van kracht of zwakte.

35

Crince le Roy, A. *Een nieuw Vosseveld.*

Balans, 7e jrg., nr. 10, oktober 1976, blz. 1-5 (N.).

De schrijfster geeft een schets van de geschiedenis en de huidige situatie van de jeugdgevangenis 'Nieuw Vosseveld' te Vught. Deze inrichting, in gebruik genomen in 1951, herbergt zowel kortgestraften met een zogenaamd lopend vonnis als kortgestraften met een straftijd van 1 tot 5 maanden, die ten tijde van het vonnis preventief gehecht waren. In feite is er sprake van 3 inrichtingen in één. Vught I, het hoofdgebouw, herbergt 5 inkomers en fungeert als slaapgebouw voor jongens die in paviljoens werken. Tevens zijn er 34 plaatsen voor jongens die om disciplinaire of andere redenen tijdelijk buiten de leefgroepen moeten of willen verblijven. Vught II herbergt 48 jongens die wonen en werken in leefgroepen, begeleid door groepsleiders. In Vught III zijn jongens met een lopend vonnis ondergebracht. Het artikel gaat verder o.a. in op de diverse regiems van Vught, de mogelijkheden voor arbeid, recreatie en sport.

72

36

Dodd, G. *A return to responsibility.*

Danish journal, nr. 2, 1976, blz. 6-7.

De auteur geeft een beschrijving van een gevangenis die in januari 1976 in Denemarken werd geopend. Nieuw is volgens de schrijver niet alleen het geperfectioneerde beveiligingssysteem, maar in het bijzonder de filosofie waarmee de gevangenis gerund wordt. Geprobeerd wordt de gevangenen een gevoel van verantwoordelijkheid te geven. Ieder onderdeel van het gevangenissysteem is er op gericht om de gevangene zijn eigen problemen onder ogen te brengen. Er wordt bijv. geen eten verstrekt; in plaats daarvan verdienen de gevangenen hun geld met werken en krijgen ze een toelage, waarmee ze in de supermarkt van de gevangenis eten kunnen kopen dat ze in de keuken van hun celblok (10-16 cellen; zonder tralies) zelf kunnen klaarmaken. De bewaarders lopen in hun gewone dagelijkse kleren, net als de gevangenen. Teneinde het leven in de gevangenis zo veel mogelijk op het normale leven te laten lijken is voor het eerst van een gemengd systeem gebruik gemaakt: mannen en vrouwen in één gevangenis. De contacten met de plaatselijke bevolking, die in het begin stroef verliepen, zijn volgens de schrijver op dit moment uitstekend; men maakt gebruik van de sportaccomodaties van de gevangenis en plaatselijke beat-bands treden op in de gevangenis.

37

Ross, R.R. en H.B. McKay. *A study of institutional treatment programs.*

International journal of offender therapy and

comparative criminology, 20e jrg., nr. 2, 1976, blz. 165-173.

In dit artikel worden de resultaten beschreven van een gedragstherapeutisch programma. Gedurende het project werd een aantal verschillende vormen van therapie toegepast: token economy, token economy waarbij uitsluitend positief gedrag werd beloond, token economy gecombineerd met pogingen meisjes elkaars gedrag te laten beïnvloeden en tenslotte een programma waarbij meisjes elkaars therapeut waren. De laatste methode bleek het meest effectief. Token economy alleen was wel effectief tijdens het verblijf in de inrichting, maar leek averechts te werken na ontslag.

Met literatuuropgave.

38

Sturniolo, I. *La comunità penitenziaria e la figura dell'educatore previste dal 'nuovo ordinamento penitenziario'* (De gevangenis-gemeenschap en de figuur van de pedagoog zoals het 'nieuwe gevangenis-reglement' deze ziet).

Rassegna di studi penitenziari, 26e jrg., nr. 2, maart/april 1976, blz. 189-210 (I.).

73

Het nieuwe Italiaanse gevangenisreglement ziet de gevangenis als een gemeenschap van mensen, zonder hiërarchie en autoriteiten, met als doel: opvoeding via deze gemeenschap. Tot dat doel worden pedagogen aangesteld. De auteur beschrijft hoe deze gemeenschap er zal uitzien en zal functioneren, in kleine groepen waarin persoonlijkheidsvorming en creativiteit mogelijk zijn. Teneinde te voorkomen dat er subgroepen met een subcultuur ontstaan wordt een leider aangesteld, die moet helpen. Voor dit werk heeft hij een opleiding nodig en bepaalde technieken. De auteur staat tamelijk sceptisch tegenover deze opzet. Volgens hem zijn veel gedetineerden niet bereikbaar met deze benadering en behandeling, en zij reageren dan averechts. Hij acht straf en (her-) opvoeding niet te combineren. Toch spreekt hij zijn goedkeuring uit over de poging tot vernieuwing van het reglement. De goede pedagoog kan in elk geval veel bereiken; maar daarnaast moet er autoriteit zijn.

Reclassering

39

Whiskin, N. *Accommodating offenders in the South-west.*

Prison service journal, nr. 21, januari 1967, blz. 6-9 (G.B.)

De auteur gaat in op de problemen rond de opvang van ex-gedetineerden. Veel ex-gedetineerden zijn op het moment van ontslag uit de gevangenis nog niet in staat volledig voor zichzelf te zorgen. Er is echter een groot tekort aan opvang. Bovendien hebben

'after-care hostels'. tehuizen voor nazorg, geen erg goede naam bij gedetineerden. De schrijver bespreekt o.a. de manier waarop de gemeenschap bij de opvang van ex-gedetineerden betrokken zou kunnen worden, de financiële mogelijkheden en de wijze waarop de opvang georganiseerd zou moeten worden.

Psychiatrische zorg

40

Ragozzino, D. *Sulle nuove perspective in tema di assistenza all'alienato criminale nell'ambito della difesa sociale* (Over nieuwe perspectieven inzake hulpverlening aan de geestelijk gestoorde delinquent in het kader van defence sociale).

Rassegna di studi penitenziari, 26e jrg., nr. 2, maart/april 1976, blz. 211-232 (I.).

74

De directeur van het gerechtelijk psychiatrische ziekenhuis te Aversa geeft een beschrijving van deze inrichting. Begin 19e eeuw werd er een krankzinnigen-gesticht in gevestigd, dat als eerste en enige na verloop van tijd ook gestoorde delinquenten opnam. In 1884 werd het een inrichting uitsluitend voor deze groep. Men deed toen echter nog niet veel aan therapie. Mede op grond van en in wisselwerking met ontwikkelingen in de wetgeving over de materie kwam hierin in de 20e eeuw verandering. De auteur beschrijft de categorieën patiënten van een huidige inrichting voor geestelijk gestoorde delinquenten. Als moeilijkste taak van de behandelende artsen en de directeur noemt hij het oordeel over de gevaarlijkheid dat zij moeten uitbrengen aan de rechter: in een omgeving als deze kan men dit eigenlijk niet beoordelen. Aan de andere kant kan het eigen milieu de delinquent na vrijlating ook weer ziek en gevaarlijk maken. De protestbeweging tegen behandeling in psychiatrische inrichtingen heeft ook wel effect gesorteerd voor het regiem in dit soort inrichtingen. Maar daarmee zijn de problemen niet opgelost. De delinquenten zitten er medisch gezien veel te lang, en dat zou moeten veranderen. Immers, hun ziek-zijn heeft tot crimineel handelen geleid, en als die stoornis is genezen, moeten zij vrij komen. Deze inrichtingen dienen te worden gelijkgeschakeld met gewone psychiatrische en andere ziekenhuizen, waarin dan wel zeer deskundig en intensief therapie moet worden bedreven en hulp verleend. Met literatuuropgave.

Kinderbescherming

Zie ook excerpt nr. 12.

41

Dungen, M.G.M. van den, en B. van Egten. *Het*

sturen van gedrag: gebruik maken van leertheorie in de kinderbescherming.

Tijdschrift voor maatschappijvraagstukken en welzijnswerk, 30e jrg., nr. 18, november 1976, blz. 392-394 (N.).

Nadat de auteurs zijn ingegaan op verschillende bezwaren die vrij algemeen tegen het gebruik van gedragsmodificatie in de hulpverlening worden opgeworpen, schetsen zij een beeld van de mogelijkheden die de leertheorie in dit verband kan bieden. Hierbij laten zij zien, dat de samenhang tussen de doelstellingen en de gebruikte methode van groot belang is. Aan de hand van een voorbeeld wordt duidelijk gemaakt hoe met behulp van een zekere beloning het gedrag van de cliënt in een bepaalde richting kan worden gestuwd. Eén en ander wordt toegespitst op de jeugdige binnen de kinderbescherming, waarbij de auteurs benadrukken dat voor een dergelijke therapie de cliënt en de therapeut beide moeten weten waaraan zij bezig zijn.

42

Jongman, R. en N. de Jong. *Tehuisplaatsing als criminogene factor.*

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 29-38.

75

In dit onderzoek wilden de schrijvers nagaan of de plaatsing van jongens in een kindertehuis criminaliteitsbevorderend werkt. Hiertoe vergeleken zij twee arrondissementen. In het ene werden via de kinderrechter veel kinderen in een tehuis geplaatst, in het tweede naar verhouding erg weinig. De eindconclusie luidt dat in de onder toezicht gestelde en in een kindertehuis geplaatste groep ongeveer vijftien jaar later méér criminaliteit voorkwam dan in een vergelijkbare, eveneens onder toezicht gestelde, doch niet in een tehuis geplaatste groep. Het zoeken naar alternatieven voor de tehuisplaatsing dient volgens de auteurs met grote kracht ter hand genomen te worden.

Met literatuuropgave.

Voor een uitgebreider verslag van het onderzoek, zie Justitiële verkenningen nr. 1, 1976, blz. 25-30.

43

Occulto, R. e.a. *Le Comunità giovanili di Piacenza e di Castiglione delle Stiviere.* (De jongeren-gemeenschappen van Piacenza en van Castiglione delle Stiviere).

Esperienze di rieducazione, 22e jrg., nr. 3, juli/september 1975, blz. 5-17 (I.).

De twee hier beschreven jongerengemeenschappen – ze zijn niet helemaal gelijk in beide plaatsen – zijn opvang- en wooncentra voor observatie en korte behandeling of nazorg van onaangepaste jongeren. Het huis in Piacenza bestaat sedert 1970 en herbergt momenteel vijf jongens, dat in Castiglione sedert 1974 en het herbergt er zes. Er is een leiding die

probeert op te treden als vriend en helper, en die ook contacten onderhoudt met de buitenwereld. In de praktijk is gebleken dat het werk zo min mogelijk geprogrammeerd moet worden en dat alles het beste gaat wanneer de sfeer die van een eigen thuis is: een rustpunt van waaruit de jongere de wereld in gaat.

44

Sundeen, R.A. *Swedish juvenile justice and welfare*. Journal of criminal justice, 4e jrg., nr. 2, zomer 1976, blz. 109-122 (U.S.A.).

De Zweedse wijze van leven in het algemeen en het maatschappelijk werk in het bijzonder staan in het middelpunt van de belangstelling van een aantal waarnemers in de Verenigde Staten. De auteur beschrijft het recht en het welzijn van de jeugd in Zweden; bovendien richt hij de aandacht op het onttrekken van jeugdigen aan het officiële sanctieproces. De auteur geeft een kort overzicht van de wettelijke regeling van de Raad voor het welzijn van de jeugd en haar administratieve structuur, een beschrijving van het plaatsingsproces, en van degenen die hierbij een rol spelen. Voorts noemt hij de belangrijkste beslissingspunten, zoals die zich voordoen bij politie, vervolger, raad voor het welzijn van de jeugd, maatschappelijk werkers, opleidingsscholen en gevangenen en doet hij voorstellen voor verder onderzoek.

76

Politie

45

Aler, G.P.A. en E.P. von Brucken Fock. *De raadsman en politieverhoor*. Nederlands juristenblad, 51e jrg., nr. 40, 20 november 1976, blz. 1373-1387.

De schrijvers stellen zowel de juridische vraag naar de bevoegdheden krachtens geldend recht als de programmatische vraag naar de wenselijkheid van wetwijziging t.a.v. het toelaten van de raadsman tot het politieverhoor aan de orde. Zij menen dat naar geldend recht de raadsman niet bevoegd is de materiële politieverhoren bij te wonen. Geconcludeerd wordt dat het zwijgrecht van de verdachte anders dan door toelating van de raadsman bij de verhoren gegarandeerd dient te worden. Deze toelating zou de tegenstelling tussen de partijen verscherpen, omdat de opsporingsorganen dan ruimere bevoegdheden zouden moeten krijgen. Zo niet, dan zou waarschijnlijk het niveau van handhaving van de rechtsorde dalen. De schrijvers vinden zo'n herwaardering van de posities ongewenst. Zij pleiten er daarom voor het zwijgrecht van de verdachte met behulp van duidelijke sancties te waarborgen.

46

Blaey, J.M. en A. Muller. *De hulpverlening als onder-*

deel van de politietaak en de voorbereiding hierop. Het tijdschrift voor de politie, 38e jrg., nr. 10, oktober 1976, blz. 325-337 (N.).

Beide auteurs belichten de dubbele taak van de politie, te weten de handhaving van de rechtsorde en de hulpverlening. Hier wordt met name aandacht gegeven aan de hulpverlenende taak. De schrijvers maken bij het beeld dat zij van deze taakaspecten schetsen gebruik van de resultaten van een onderzoek dat is uitgevoerd door het Sociologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden. Voor wat betreft de hulpverlening maken zij onderscheid tussen hulpverlening bij inbreuk op de rechtsorde, fysieke hulpverlening en psycho-sociale hulpverlening. Vervolgens geven zij aan hoe de politiefunctionaris tegen deze hulpverlening aankijkt en hoe de burger hierop reageert. Daarnaast relateren zij de inhoudelijke taakaspecten aan de opleiding van de politiefunctionaris, waarbij zij als toelichting enige kwantitatieve overzichten presenteren. Tenslotte worden enkele suggesties gedaan ter verbetering van de uitvoering van de hulpverlening als taakcomponent.

47

77 Capune, W.G. en K.A. Capune. *The police and cultural character: West Africa vs. the American West*. Abstracts on police science, 4e jrg., nr. 5 september/oktober 1976, blz. 269-277 (N.).

Door bestudering van de politie als sociaal controle-middel krijgen we inzicht in aard en functioneren van een samenleving. De auteurs beschrijven de rol, functie en status van de politie in West-Afrika en de Westelijke Verenigde Staten tegen de achtergrond van de samenleving. Hoewel er tussen beide samenlevingen grote verschillen bestaan, o.m. in integratie, is de status van de politie er laag en corruptie algemeen. De Afrikaanse politie staat onder directe controle van de nationale regering; tussen verschillende instanties is meer samenwerking en daardoor werkt het systeem doelmatiger dan in West-Amerika. In beide landen is de politie sterk gedecentraliseerd – in Amerika staat zij onder controle van de lokale overheid, in West-Afrika onder de centrale regering – en is er geen controle. Kwetsbaarheid van het individu, lage salariëring en geringe status worden in West-Amerika algemeen beschouwd als de grondoorzaak van corruptie. De auteurs zijn echter van mening dat in de kloof tussen de verlangens van de burgers voor de samenleving en de wet, die door de politie gehandhaafd wordt, de voornaamste oorzaak voor corruptie ligt. In West-Afrika is corruptie een levensstijl, die door stamtradities beïnvloed wordt. Hier zijn de oorzaken de grote sociale en economische verschillen. In heterogene samenlevingen met een lage mate van integratie komt corruptie veelvuldig voor. Op dit punt lijken beide culturen op elkaar: er zijn verschillen in ras, godsdienst, cultuur, klassen en onderwijskansen.
Met literatuuropgave.

Coleman, C.A. en K. Bottomley. *Police conceptions of crime and 'no crime'*.

Criminal law review, juni 1976, blz. 344-360 (G.B.).

De auteurs onderzoeken in hoeverre de betekenis van de operationele categorieën van de politie overeenkomt met de betekenis welke aan dezelfde terminologie in de criminele statistieken wordt gegeven. De beslissing van de politie om een bepaald feit in te delen in een categorie strafbare feiten, wordt volgens de schrijvers genomen in de 'grey area'. Hiermee wordt de periode aangeduid die ligt tussen het moment dat het feit bekend wordt bij de politie tot het moment dat het feit officieel geboekstaafd wordt als een bepaald strafbaar feit. In dit verband worden de factoren besproken welke van invloed zijn op het benoemingsproces. Geconcludeerd wordt dat de operationele categorieën, welke door de politie gehanteerd worden, niet altijd aansluiten op de betekenis die aan de zelfde categorieën in de statistieken gegeven wordt. Dit impliceert volgens de schrijvers dat men de officiële statistieken niet kan bestuderen zonder kennis te dragen van de door de politie gehanteerde terminologie.

78

49

Grant, A. *Complaints against the police – the North American experience.*

Criminal law review, juni 1976, blz. 338-343 (G.B.).

De schrijver gaat na, hoe en door wie klachten tegen de politie in de U.S.A. en Canada worden behandeld. Hij stelt hierbij twee problemen centraal. Allereerst gaat hij na wie beslist tot verdere actie, als het onderzoek naar de klacht is beëindigd. Voorts onderzoekt hij wie er beslist als blijkt dat een gerechtelijk onderzoek noodzakelijk is. Na beschrijving van plaatselijke oplossingen en rapporten op dit gebied komt de auteur tot de conclusie dat er in het algemeen naar gestreefd wordt een onafhankelijk element in het proces in te bouwen.

50

Klein, M.W. *Issues and realities in police diversion programs.*

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 4, oktober 1976, blz. 421-427 (U.S.A.).

In de rapporten van de 'President's commission on law enforcement and administration of justice' van 1976 worden de diversion-programma's van de politie voor jeugdige overtreeders gewaardeerd. Een aantal punten met betrekking tot diversion zoals deze in 1971 opgesteld werden worden bijgewerkt. In dit artikel worden nieuwe punten voorgesteld, die het gevolg zijn van praktische ervaring met diversion-programma's. Zij doen vermoeden dat de betrokkenheid van de politie met diversion, hoewel deze zeer snel is toegenomen, zo voorzichtig en experimenteel is geweest, dat het niet moeilijk moet zijn deze weer

te doen ophouden. Het niet beschikbaar zijn van objectieve data over de invloed en het gebrek aan evaluatie moeten als belangrijkste tekorten gezien worden.

Met literatuuropgave.

51

Spitzer, S. *Conflict and consensus in the law enforcement process: urban minorities and the police.*

Criminology: an interdisciplinary journal, 14e jrg., nr. 2, augustus 1976, blz. 189-212 (U.S.A.).

In dit artikel staat de vraag centraal, vanuit welk theoretisch model de relaties tussen politie en minderheden het best gezien kunnen worden. De auteur geeft aan waarom het zogenaamde 'cultural systems model' minder geschikt is. In dit model wordt de nadruk gelegd op verschillen in opvattingen, attitudes, waarden en normen tussen politie en minderheden. Het feit dat er sprake is van een machtsrelatie wordt hierbij verwaarloosd. In het door de schrijver voorgestelde model, een 'intercultural approach', wordt o.a. aandacht besteed aan de betekenis die partijen aan elkaars handelingen en doelstellingen toekennen.

Met literatuuropgave.

79

Drugs

52

Cocuzza, A. *La droga: delitto o malattia sociale?* (Drugs: delict of sociale ziekte?).

Esperienze di rieducazione, 22e jrg., nr. 3, juli/september 1975, blz. 97-113 (I.).

De schrijver behandelt de volgende aspecten van het drug-probleem: 1) de Italiaanse wetgeving over dit onderwerp; 2) zijn kritiek op de technisch-juridische plaatsing van deze wet; en 3) huidige sociaal-politieke vereisten. Wat betreft 1: in Italië is in 1973 een wetsontwerp ingediend ter vernieuwing van de wet van 1954, waarin rekening wordt gehouden met internationale conventies, met wetgeving in het buitenland en met jurisprudentie over de wet van 1954. Het komt er op neer dat handelaren zullen worden gestraft en gebruikers geholpen (eventueel onder dwang). Wat betreft 2: het wetsvoorstel is volgens schrijver een samenstel van compromissen en zal op deze manier geen effect kunnen hebben. De gebruikte drugs zijn ingedeeld naar strafdreiging in plaats van naar aard en werking; de controleorganen van de overheid hebben geen enkele greep op het drug-verkeer en zeker niet op de grote handelaren; de centra voor opvang en therapie zijn niet reëel genoeg opgezet. Wat betreft 3: wie uitgaat van de opvatting dat druggebruik niet strafbaar is, dient deze vorm van afwijkend gedrag te voorkomen door de oorzaken weg te nemen. Verder moet de

staat de mens vrijlaten te vluchten uit een samenleving die niet is zoals hij wenst of die hem niet wenst.

53

Krikke, A. *De zaak Dost – enige opmerkingen over de rechtsmacht van de Bondsrepubliek bij de bestrijding van verdovende middelen.*

Recht en kritiek, nr. 3. 1976 (N.).

Het artikel betreft een onderzoek naar de wettelijke basis van de uitspraak van de Duitse rechter in de zaak-Dost. In dit verband wordt ruime aandacht besteed aan de 'opium'-verdragen. De schrijver komt hierbij tot de conclusie dat de toepassing van het universaliteitsbeginsel niet op elk strafbaar feit m.b.t. drugs kan worden verdedigd met verwijzing naar verplichtingen, zoals die zijn opgelegd in deze verdragen. Het in par. 6 StGB opgenomen universaliteitsbeginsel acht de schrijver dan ook in strijd met het volkenrecht. Ook par. 7 StGB wordt als wettelijke basis verworpen, omdat deze bepaling i.v.m. art. 36 van het Enkelvoudig Verdrag van New York te ruim geformuleerd geacht wordt. De schrijver komt tot de conclusie dat de vervolging en berechting onrechtmatig is. Het Duitse optreden is een inbreuk op de Nederlandse rechtsmacht.

80

54

Smith, R.B. en R.C. Stephens. *Drug use and 'hustling'. A study of their interrelationships.*

Criminology: an interdisciplinary journal, 14e jrg., nr. 2, augustus 1976, blz. 155-176 (U.S.A.).

In het in dit artikel beschreven onderzoek wordt nagegaan op welke wijze druggebruik en 'hustling' samenhangen. De term 'hustling' wordt hier gebruikt voor een verscheidenheid van illegale en semi-illegale manieren om aan geld te komen zoals gokken en oplichting. Via interviews met 30 druggebruikers wordt onder meer nagegaan of druggebruik toeneemt na het slaan van een grote slag en omgekeerd, welke activiteiten volgen op het gebruik van verschillende doses drugs. Het blijkt dat de relaties tussen druggebruik en 'hustling' complex zijn. Sociale, omgevings- en persoons-variabelen spelen een grote rol. Met literatuuropgave.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Bogaard-Centre, Sir Winston Churchillaan 366, Rijswijk, tel. 070-94 93 83, toestel 143/144.

Abweichendes Verhalten; Erklärungen, Scheinerklärungen und praktische Probleme, hrsg. von A. Abele, S. Mitzlaff und W. Nowack.
Stuttgart usw., Frommann, 1975.

81 *Adriaens, L. Ben ik zo anders?; ervaringen met misdadigers; voorw. J. Kloek.*
Antwerpen enz., Nederlandse boekhandel, z.j.

Alternative penal measures to imprisonment.
Strasbourg, Council of Europe, 1976.

Betriebskriminalität; Tagungsberichte der deutschen kriminologischen Gesellschaft vom 24 Mai 1975.
Hamburg, Kriminalistik Verlag, 1976.
Kriminologische Schriftenreihe der deutschen kriminologischen Gesellschaft, 63.

Boehlen, M. Kommentar zum schweizerischen Jugendstrafrecht.
Bern, Stämpfli, 1975.

Boyle, K., T. Hadden and P. Hillyard. Law and State; the case of Northern Ireland.
London, Robertson, 1975.

Brought to justice?; juveniles, the courts and the law; ed. by R. Sarri and Y. Hasenfeld.
Ann Arbor, The University of Michigan, National assessment of juvenile corrections, 1976.

Bryant, C.D. Deviant behavior; occupational and organizational bases.
Lexington, Mass., etc., Heath, 1975.

Compensation to victims of crime.
Strasbourg, Council of Europe, 1975.

Dijk, P. van Toetsing van overheidshandelen door de nationale en internationale rechter en het vereiste van een procesbelang; rechtsvergelijkende studies terzake

van het procesbelang in het nationale, Europese en volkenrecht.

's-Gravenhage, Sijthoff enz., 1976.

Proefschrift R.U. Leiden.

Female, The, offender; ed. by A.M. Brodsky.

Beverly Hills etc., Sage publications, 1975.

Forschung im Konflikt mit Recht und Ethik; zur Problematik von Zeugnisverweigerungsrecht, strafrechtlicher Immunität und freien Datenzugang des Forschers; von A. Eser und K.F. Schumann; unter Mitarbeit von G. Gollner.

Stuttgart, Enke, 1976.

Hoofman, J.C. De advocaat en de rechtshulp.

Zwolle, Tjeenk Willink, 1976.

Lønberg, A. The penal system of Denmark.

Copenhagen, Ministry of justice, department of prison and probation, 1975.

Mackellar, J. Rape; the bait and the trap; a balanced, humane, up-to-date analysis of its causes and control; with the collab. of M. Amir.

New York, Crown publishers, 1975.

Nollen, I., en A. Sloos. Emotionele verwaarlozing als onderdeel van psychische kindermishandeling.

Z.pl. en uitg., 1975.

Gestencild.

Scriptie Katholieke Sociale Academie 'Markendaal', Breda.

Onderzoek: de betekenis van de politie voor de bevolking van den Haag; uitgevoerd door het Instituut voor psychologisch marktonderzoek; 2 dln.

's-Gravenhage, Gemeentepolitie, 1976.

Deel I. Onderzoek naar de wensen omtrent lokatie, veiligheid en korpssterkte bij de bevolking van den Haag.

Deel II. Tabellen.

Oranje, L. De politieke verantwoordelijkheid voor het vervolgingsbeleid.

's-Gravenhage, Calvinistische juristenvereniging, 1976.

Overkleef, D. De beschreven mens; over persoonsregistratie.

Amsterdam, Bezige Bij, 1975.

Prison architecture; an international survey of representative closed institutions and analysis of current trends in prison design; prepared by G. di Gennaro, S. Lenci, L. Fairweather et al.

London, The architectural press, 1975.

United Nations social defence research institute.

Psychologen over het kind; informatie over de ontwikkeling van en hulpverlening aan kinderen en

jeugd; onder red. van J. de Wit, H. Bolle en J.M. van Meel; met medew. van C.F.M. van Lieshout, S.M.J. van Hekken, J.J.M. van Bekkum et al. Groningen, Tjeenk Willink, 1976.

Questions and answers relating to the capital punishment issue.

Ottawa, Ministry of the Solicitor general, research & statistics development branch, 1976.

Rape and its victim; a report for citizens, health facilities and criminal justice agencies; by L. Brodyaga, M. Gates, S. Singer et al. Washington, U.S. Department of justice, National institute of law enforcement and criminal justice, 1975.

Sanders, W.B. Juvenile delinquency.

New York, Praeger, 1976.

Viewpoints in sociology.

Schwarz, O. Strafgesetzbuch; mit Nebengesetzen und Verordnungen; erläutert von E. Dreher; 35. neubearbeitete Aufl.

München, Beck, 1975.

Beck'sche Kurz-Kommentare, 10.

83

Suicide and attempted suicide in young people; report on a conference, Luxemburg, 19-23 August 1974.

Copenhagen, World health organization, 1976.

Uniform crime reports for the United States; printed annually 1975.

Washington, U.S. Government printing office, 1976.

Vrijheid en recht; opstellen aangeboden aan prof. mr. E.H. s'Jacob ter gelegenheid van zijn aftreden als hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Zwolle, Tjeenk Willenk, 1975.

Watson, J.A.F. and P.M. Austin. The modern juvenile court; for magistrates, social workers, police and others.

London, Shaw, 1975.

In dit themanummer:

Vrijwilligers in de reclassering

blz.

- 5 **drs. M. W. Bol** Vrijwilligers in de reclassering; *een inleidend artikel*
- 25 **Hugh Barr** Beroepswerkers en vrijwilligers in de nazorg van ex-gedetineerden in Engeland
- 32 **Mirjana Tomic-Malic** De vrijwilliger in het Franse reclasseringswerk
- 38 **John M. Gandy, Ruth Pitman, Margaret Strecker e.a.** Meningen van ouders van jeugdige reclassenten over het effect van contacten met vrijwilligers
- 44 **S. C. Mounsey** Weerstand tegen het gebruik van vrijwilligers in de reclassering; *een bespreking van enkele praktische kwesties*
- 49 **drs. C. G. Anderson** De reclassering en de vrijwilligers

Redactie

drs. G. A. van Bergeijk

drs. M. W. Bol

mr. M. R. Duintjer-Kleijn

Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Bogaard-Centre, Churchilllaan 366, Rijswijk

Voor inlichtingen en adreswijzigingen

Telefoon 94 93 83, toestel 137

Druk

Staatsdrukkerij 's-Gravenhage

Uitgave

van het Ministerie van Justitie

Opname in dit blad betekent niet, dat de inhoud van het artikel het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum wil slechts uw aandacht vestigen op hetgeen in de vakliteratuur leeft.